

СИМВОЛ ПЕРЕСТОРОГИ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПОКОЛІНЬ

Президент України Віктор Янукович 26 листопада взяв участь у церемонії вшанування пам'яті жертв голодоморів в Україні, що відбулася на території Національного музею «Меморіал пам'яті жертв голодоморів» у Києві.

Вперше в історії незалежної України вшанувати пам'ять жертв голодоморів зібралися всі Президенти нашої держави: Леонід Кравчук, Леонід Кучма, Віктор Ющенко, Віктор Янукович.

Участь у жалобних заходах також взяли Прем'єр-міністр Микола Азаров, голова Київської міської держадміністрації Олександр Попов, члени уряду, представники дипломатичного корпусу та громадськості.

Глава держави встановив до скульптури «Гірка пам'ять дитинства» символічну композицію із зерном.

Віктор Янукович також поставив запалену лампадку до «Свічі пам'яті».

Учасники церемонії вшанували померлих від голоду хвилиною мовчання.

* * *

Президент України Віктор Янукович взяв участь у церемонії відкриття наріжного каменя під будівництво Меморіалу пам'яті жертв репресій 1936–1941 років. Меморіал буде споруджено на території Національно-історичного меморіального заповідника «Биківнянські могили».

«Меморіал стане символом пам'яті про тих, хто зазнав тяжких мук і несправедливості, віддав своє життя заради нашого майбутнього», — наголосив у своєму виступі Глава держави.

Президент підкреслив, що Меморіал пам'яті жертв репресій також стане «символом перестороги проти повторення подібних трагедій на українській землі».

(Продовження на 2-й стор.)

В УКРАЇНІ ІСНУЄ НАДІЙНА ПРАВОВА БАЗА ДЛЯ ВИЗНАННЯ ГОЛОДОМОРУ 1932-33 РОКІВ ГЕНОЦИДОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

На цьому наголосив доктор юридичних наук, професор Києво-Могилянської академії Володимир Василенко на прес-конференції в Києві, передає кореспондент УКРІН-ФОРМУ. За словами професора, «виродив останніх років, особливо після того, як Верховна Рада ухвалила у 2006 році закон про визнання Голодомору в Україні геноцидом; після того, як Службою безпеки України було проведено розслідування; після судових слухань і рішення Київського апеляційного суду від 13 січня 2010 року, який підтвердив висновки слідства, — в Україні створено надійне правове підґрунтя для кваліфікації Голодомору як геноциду».

Українське суспільство, сказав далі В. Василенко, «у переважній більшості поділяє думку українських та зарубіжних фахівців про те, що Голодомор був спланованою акцією, метою якої було знищення частини української нації, тобто був геноцидом». В. Василенко підкреслив важливість усвідомлення суспільством причин і наслідків цієї трагедії. «Причини трагедії полягають у тому, що Україна опинилася під більшовицькою окупацією. В Україні не існувало уряду, який захищав би громадян України незалежно від етнічної приналежності», — сказав В. Василенко. На його думку, тодішнє керівництво СРСР і особисто Сталін розглядали Україну як потенційну небезпеку для існування комуністичної імперії.

Професор Києво-Могилянської академії, посилаючись на дані низки експертів, сказав, що в Україні за період 1932-1933 років було виморено голодом 3 млн. 941 тис. людей. За іншими даними, на кінець 1934 року в Україні недорахувалися 4 млн. 179 тис. людей. Водночас експерт зазначив, що, на його думку, ці дані неточні, оскільки «в ті роки було практично знищено всю статистичну службу, і ніхто не реєстрував, скільки людей померло, до того ж, існувало спеціальне розпорядження не вказувати справжню причину смерті». Наприклад, розслідуванням було виявлено всього 3300 книг реєстрації смертей, а решту було знищено, зазначив В. Василенко.

Професор вважає, що, якби Україна не зазнала колосальних людських втрат унаслідок Голодомору і Другої світової війни, її населення нині становило б приблизно 100 млн. осіб.

ВШАНУЙМО ПАМ'ЯТЬ — ПРАВДОЮ І ЛЮБОВ'Ю

Якщо в Києві пам'ять жертв Голодомору вшанували всі чотири українські президенти (різних часів), то в Сімферополі на запрошення української громади не відгукнувся жоден ніхто. Замість представників усіх гілок влади (чесно кажучи, на появу хоча б когось із них ніхто і не сподівався) на майданчику біля храму рівноапостольних Володимира та Ольги єдиними представниками держави була міліція, та і тієї — не густо. Можливо, причина в тім, що голод 1932-1933 років не торкнувся Криму, а можливо, просто у владних кабінетах не очікували, що саме сьогодні, вперше за сім років як день пам'яті жертв Голодомору одержав офіційний статус, Президент Віктор Янукович буде разом з народом (це підмітив і його поперед-

ник). Тож скорботна дата знайшла своє відображення на усіх каналах телебачення і вже проклала доріжку до серця молодого покоління.

Його представники з'явилися і біля храму — зі свічками та гілками калини. Тут я познайомилася з Любою Калмаковою і Оленою Велім. На моє запитання, що їх сюди привело, красуня Люба відповіла державною мовою:

— Сьогодні день скорботи. Ми маємо пам'ятати про тих, хто помер з голоду і хто не народився. Це наш обов'язок як громадян України.

Дівчата виявилися «неорганізованою» молоддю і прийшли сюди за покликом серця, а не за чимось рекомендацією.

Та на мене очікувала ще несподівана зустріч і нестандартна розповідь. Чеченка за національністю Нуріє (прізвище вона не назвала, бо має на те певні причини) розповіла, як у 1932 році до них, у гірське село Урус-Мартан прийшли через гори босоніж три молоді жінки (старшій — років 28). Вони були українками і рятували-

ся від голоду. Ноги їхні кровили, і бабуса довго лікувала їх різними примочками. Дідусь був людиною високопоставленою, керував одразу 17 селами. Він узяв під опіку цих дівчат, які з часом опанували чеченську мову та кухню. А дідусь регулярно готував посилки, які вони мали надсилати рідним, і навіть сварив їх, коли дівчата робили це невчасно.

Молоді жінки додому не поспішали і прожили в гостинній родині 12 років, аж доки їхніх благодійників не виселили до Казахстану, де й народилася моя співрозмовниця.

(Продовження на 3-й стор.)

Фото О. Носаненка

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України, Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» «БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Ресстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Літвування з читачами - на сторінках газети.
Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua

Друкарня:
ТОВ «Мега-Поліграф»
вул. Марка Вовчка, 12/14
Київ, 04073

Видавець - ДП «Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури і туризму України»
Директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-63
Р/р 37128003000584 в УДК у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com

Передплата кампанія на видання ДП «Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури України», в т. ч. і на тижневик «Кримська світлиця», здійснюється за наступними реквізитами: Васильківська, 1, м. Київ, 03040, 2 поверх, 6 корпус. Відповідальна особа за передплату - Іван Порхун.
Тел./факс (044) 498-23-64.

СИМВОЛ ПЕРЕСТОРОГИ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПОКОЛІНЬ

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)
Сьогодні, зауважив Віктор Янукович, у день вшанування Україною пам'яті жертв голодоморів, ми згадуємо й загиблих жертв тоталітарного режиму. «Ми втратили цілий пласт учених, митців, духовних лідерів, управлінців, інженерів... Але наш народ встояв і відродився. Ми зуміли перегорнути важкі сторінки історії та знайшли сили, щоб іти далі», — сказав Президент.
«Народ досяг своєї споконвічної мети — незалежної та соборної держави,

— підкреслив Віктор Янукович.
ДОВІДКА. Біля селища Биківня в Київській області знаходиться найбільше в Україні місце поховання жертв масових політичних репресій, страчених у Києві органами НКВС в 1930-1940 роках. За даними науковців, у Биківні поховано близько 100-120 тисяч репресованих. На сьогодні виявлені документами встановлено прізвища 14191 особи.
У 1995 році на виконання Розпорядження Президента від 11 серпня 1994 року «Про заходи щодо вшану-

вання пам'яті жертв політичних репресій, похованих у селищі Биківня» було засновано Меморіальний комплекс жертвам політичних репресій 1930-х років. Постановою Уряду від 22 травня 2001 року на його основі було створено Державний історико-меморіальний заповідник «Биківнянські могили». У травні 2006 року Указом Президента заповідник отримав статус національного.
* * *

Президент України Віктор Янукович і Президент Польщі Броніслав

Коморовський взяв участь у церемонії закладання капсул пам'яті до польської частини Меморіалу жертвам тоталітаризму, що буде споруджений на території Національного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили». Глави держав вшанували пам'яті громадян Польщі — жертв репресій 1936-1941 років.

В. Янукович підкреслив, що український народ поділяє біль Польщі, пов'язаний із втратою своїх синів і доньок. «Два братні народи зуміли обрати єдино вірний шлях злагоди і творять сьогодні нову сторінку спільної історії взаєморозуміння і добросусідства», — сказав він.
«Ми повинні і надалі співпрацювати в цій святій справі, засуджуючи злочини тоталітарних режимів для запобігання подібним трагедіям у майбутньому. Нас єднає спільна пам'ять, відданість ідеалам свободи, миру і гуманізму. Нас єднає віра у наше спільне європейське майбутнє, побудоване на спільних європейських цінностях», — заявив Глава держави.

До Меморіалу були закладені капсули з землею з таборів ув'язнених у Старобільську, Козельську, Осташкові, Катині під Смо-

ленськом, табору Медний неподалік Твері, табору П'ятихатки під Харковом, а також капсула з польською землею з Варшави.

Учасники церемонії вшанували пам'яті загиблих хвилиною мовчання.
Глави держав поклали квіти до Пам'ятного Хреста та Пам'ятного знака польських поховань.
Зі свого боку Президент Польщі подякував своєму українському колезі за сприяння в питанні спорудження польської частини Меморіалу жертв репресій 1936-1941 років.
Б. Коморовський наголосив на важливості встановлення історичної справедливості щодо жертв політичних репресій та гідного вшанування їхньої пам'яті. «Тут ми пам'ятимемо не тільки про біль минулого, а й думатимемо про те, як разом розвивати свободу Польщі та України, свободу в рамках інтегрованої Європи», — сказав він.
Після церемонії Віктор Янукович та Броніслав Коморовський поспілкувалися з рідними та близькими громадян Польщі, які були репресовані.
* * *

4 листопада 2011 року Президент України доручив Урядові та КМДА підготувати проект концепції розвитку історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили». Цим дорученням Глава держави також поставив завдання забезпечити до 1 серпня 2012 року спорудження центральної частини Меморіалу жертвам тоталітаризму.

Питання спорудження на території заповідника польської частини Меморіалу було активізовано за результатами зустрічі Президентів України та Польщі в Ялті восени 2010 року. Зараз Інститут національної пам'яті здійснює заходи зі встановлення кількості похованих у Биківні громадян Польщі. 4 травня поточного року спільна українсько-польська експедиція розпочала пошуково-ексгумаційні роботи.

ДОНЕЧЧИНА ПАМ'ЯТАЄ...

26 листопада у Донецьку біля пам'ятника Тарасу Шевченку відбувся спільний молебень УПЦ КП, УГКЦ з нагоди відзначення річчич більшовицького Голодомору, який винищив майже половину східних українців. Заходи розпочалися молитвою о 15-й годині. Хвилина мовчання запанувала рівно о 16-й. Після неї ті, хто зібрався, почали запалювати свічки пам'яті. Люди все підходили та підходили...
Кілька стареньких «випускників» університетів ГУЛАГу запросили мене на покладання віночка та букетика до підніжжя пам'ятника Ульянову-Леніну. Само собою зрозуміло, що букетик і віночок були ретельно сплетені з улюбленого більшовиками колючого дроту, який і було залишено на спогад вождю революції.
Знову повернувшись до Шевченка (цей пам'ятник знаходиться між магістральними вулицями Артема й Університетською), ми зустріли повністю онов-

лений гурт бажаючих долучитися до згадки про трагічний голодомор. Потік сумних людей, які згадували загиблих із власних родин, не переривався, а від зупинок тролейбусів усе підходили і підходили нові донецьчани. Звідкілясь набігло багато дітлахів і заходилися усувати «непорядок» — підпалювати свічки, котрі погасив вітер.
Усе більше жителів шахтарського краю відкривають для себе страшну правдиву історію свого народу...
* * *
У Маріуполі також відзначили сумну дату. Біля каменя, покладеного на честь вшанування жертв репресій, зібрались члени міської «Просвіти», Народного руху України на чолі з головою Донецького відділу НРУ Віктором Гатченком, КУНу та інших організації.
Лунає сумна молитва за душі померлих від голоду, невинно убієнних у

концтаборах і тюрмах. Анатолій Мороз — голова «Просвіти» зачитує імена загиблих від голоду дітей віком од кількох місяців до 5 років. Кому і чим завинили ці ангелятка? Тільки безжална машина тоталітаризму могла знищувати всіх підряд, незважаючи на вік. Марія Уколова та Людмила Мечетна діляться своїми спогадами про страшні часи. Запалення свічок пам'яті — наша крихітна данина великим мученикам радянської влади.
Леонід ШЕВКУНОВ, Ірина МОЛЧАНОВА

ТИМ ЧАСОМ...

ДОРУЧЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ
Щодо належного з'ясування обставин загибелі Г. І. Конопльова
З метою забезпечення додержання закону та правопорядку, належного з'ясування обставин загибелі Г. І. Конопльова у місті Донецьку 27 листопада 2011 року
В. ПШОНЦІ
Пропоную негайно організувати перевірку факту та обставин загибелі Г. І. Конопльова у місті Донецьку 27 листопада 2011 року. За результатами прийняти відповідне рішення.
Термін — до 8 грудня 2011 року.
Президент України Віктор ЯНУКОВИЧ
27 листопада 2011 року
* * *

Як повідомляв УНІАН, чорнобильці з 14 листопада пікетують Управління ПФУ в Донецькій області, вимагаючи виплатити їм законні пенсії у повному обсязі. 15 листопада учасники акції оголосили голодування. Також чорнобильці загрозували самоспаленнями, якщо силові структури застосують до них силу.
Вночі 24 листопада Донецький окружний адміністративний суд задовольнив позов Донецької міськради про заборону акції протесту-голодування біля будинку обласного управління Пенсійного фонду через загрозу теракту.
27 листопада співробітники МНС у супроводі міліції демонтували намети згідно з рішенням Донецького окружного адміністративного суду про заборону акції. Під час демонтажу помер 70-річний шахтар Г. Конопльов, який був головою ветеранської організації учасників війни і дітей війни в місті Родинське, а також членом партії «Батьківщина».

РІЗДВЯНИХ КАНИКУЛ В УКРАЇНІ НЕ БУДЕ

Кабінет Міністрів України визнав недоцільним влаштувати наступного року новорічно-різдвяні каникули. Таким чином, вихідними будуть 31 грудня, 1 і 2 січня, а також 7, 8 і 9 січня. Відповідне рішення про перенесення робочих днів у зв'язку із святами у 2012 році уряд ухвалив 28 листопада.
Водночас робочі дні у зв'язку зі святкуванням 8 Березня, 1 травня і Дня Конституції перенесено таким чином:
з п'ятниці 9 березня — на суботу 3 березня;
з понеділка 30 квітня — на суботу 28 квітня;
з п'ятниці 29 червня — на суботу 7 липня.
Крім того, у зв'язку із проведенням футбольних матчів фінальної частини чемпіонату Європи буде перенесено певні робочі дні в Києві, Львові, Донецьку і Харкові. Рішення щодо цього уряд прийме згодом.

ВШАНУЙМО ПАМ'ЯТЬ — ПРАВДОЮ І ЛЮБОВ'Ю

(Закінчення.)

Поч. на 1-й стор.)

Не виселили лише дідуся, якого ще раніше в горах закатавав німецький десант. Для жителів Урус-Мартана це було справжньою трагедією, адже саме завдяки Магомеду Абастову (так звали дідуся) стільки родин зберегло годувальників: тільки-но довідається Магомед-ага, що комусь загрожує небезпека, одразу ж попередить земляка. Тож хоч дідус і був чекістом, але зберіг від розправи ЧК дуже багато людей. Як повідомила Нуріє, не загинув з голоду і ніхто з родичів дівчат, котрі рятувалися в їхній родині, — завдяки шотландським посланкам.

І ось тепер вона з сином уже 17 років мешкає в Україні, але так і не може одержати українське громадянство. Та ця розмова потребувала більше часу та інших умов — жінка й так боялася назвати своє прізвище. Залишила їй номер мобільного телефону. Просила не губитись. Бо це наша, українська чеченка, оскільки їй не байдужа пам'ять наших громадян.

Своє традиційне запитання, чому ви тут, поставила і давньому товаришу, одному із засновників «Кримської

Дядя Боря звернувся до матері: «Чув, ти загубила хлібні картки?», — а сам ставить на стіл великий чавун з борщем і до нього кладе шматок хліба. Тож я більше ніколи не сумніваюся: поганих людей не буває, якої б не були вони національності.

А ще розповідала мама, як вони з подругою ходили збирати колоски і ховали їх за пазуху. Тим часом де не візьмиш — об'їждчик. Мама встигла витрусити колоски, а подруга — ні. Тож і просиділа понад 10 років у таборах.

А ось скульптор Йосип Йосипович Марчинський по-

заявляв мученицької голодної смерті, а потім звернувся до мирян з напутнім словом: «Усього б цього не сталося, якби люди менше грішили і не відвернулися від Бога». Тим самим він закликав віруючих до праведного життя. Далі молитву кримсько-татарською мовою прочитав юний син цього народу.

Поділитися своїми міркуваннями мала можливість і громада. Виступили голова Української громади Криму Владислав Хмеловський, голова НТШ Петро Вольвач, заступник голови Кримської організації партії «Фронт Змін» Анатолій Ковальський, інші лідери громадських рухів і просто громадяни.

У виступах порушувалося, зокрема, питання щодо небажання деяких партійних і громадських лідерів визнати Голодомор геноцидом українського народу. Причина зрозуміла: якщо якийсь народ був жертвою, то якийсь — мав бути вбивцею. І один з промовців навіть наголошував: коли його мати намагалась виміняти в Курській області речі на харчі, то чула: так вам, хохлам, і треба, бо ви ліниві і не хочете працювати.

Зрозуміло, що подібні міркування, тобто побоювання посилити протистояння між народами змушують деякого завуальовувати і приховувати правду як перед власними дітьми, так і перед світовою спільнотою. Хоча безглуздо не усвідомлювати: жоден народ не має підстав перебирати на себе гріхи кремлівських бандитів і хоча б опосередковано почуватися винними за дії людей, яких і людьми-то назвати важко. А народів поганих не буває, у цьому в голодному 1947 році переконався маленький Павлик, а нині поважний Павло Романович Власенко. Це могли б підтвердити й українки, врятовані чеченською родиною. Тому мусимо сміливо дивитися правді в очі, аби ні з ким і ніколи щось подібне не повторилось.

Тамара СОЛОВЕЙ

світлиці», Павлу Власенку.

— Сам я голодомор не переживав, — сказав 67-річний Павло Романович. Але в с. Гришине на Донеччині, де жили мої батьки, голод лютував неабияк. Він відібрав у мене трьох старших братиків. Добре, що родина була великою — залишилося п'ять сестер. Я був присутнім, коли відкривали в Українському домі в Києві експозицію, присвячену Голодомору, — моему рідному селу там належить аж три стенди.

Пам'ятаю, як у 1947 році, якраз на Новий рік мама загубила картки на хліб. То була справжня трагедія. Ми попили води і лягли спати. А наранок заходить до нас односелець, дядя Боря Фахурдінов, казанський татарин, а від нього так смачно пахне, що аж у голові затьмарилось.

ділився не лише спогадами своїх рідних (жили вони на Житомирщині) про те, як червоні позабирали і все їстівне, і навіть пелюшки з-під йогої ще маленької мами, він повідомив, що брав участь у міжнародному конкурсі на кращий проект пам'ятника жертвам Голодомору, який оголосила Америка. В ньому взяло участь 57 скульпторів, які підготували 70 проектів. Про результати відбору говорив неохоче, бо чув, що вибір було зроблено ще до того, як розглядалися численні пропозиції. Тепер обраний комісією пам'ятник стоятиме на одній із вулиць Вашингтона.

Доки тривало спілкування, Єпископ Сімферопольський і Кримський УПЦ КП владика Климент розпочав працювати службу за людьми, які

26 листопада у Севастополі вшанували пам'ять жертв Голодомору 1932–1933 років, який, за різними оцінками, забрав життя від 3 до 7 мільйонів українців. У 2006 році Верховна Рада України визнала Голодомор 1932–1933 років геноцидом українського народу.

У жалобному заході, що відбувся зранку біля будівлі Севастопольського українського культурно-інформаційного центру, взяли участь: керівництво міста, моряки Військово-Морських Сил Збройних Сил України, громадські організації «Союз українок», «Просвіта», пересічні громадяни Севастополя. У місті й на кораблях ВМС ЗС України того дня були припущені прапори.

Севастополь приєднався до загальноукраїнської акції «Запали свічку». Вже о 15 годині на центральній площі ім. П. С. Нахімова зібралися активісти громадських організацій, свідки Голодомору в Україні, просто мешканці міста. Там був складений хрест із пам'ятних свічок.

Сценарій із вшанування невинно загиблих підготувала громадська організація «Просвіта». Організацію проведення жалобного заходу та матеріальні витрати взяли на себе лідери Громадського руху «За Україну».

Поминальний молебень за невинно загиблими відслужили настоятель греко-католицької церкви Севастополя Отець Микола та настоятель міської громади римо-католиків отець Ян. Вони закликали присутніх помолитися про спокій душ невинно убієнних та пам'ятати й не допустити повторення подібного злочину.

Рівно о 16 годині зібрання вшанувало пам'ять загиблих хвилиною мовчання.

ЗАПАЛИ СВІЧУ ПАМ'ЯТІ

У вікнах багатьох родин Севастополя в ту жалобну хвилину палахкотили свічки. Не всі змогли дійти до площі, аби приєднатися до громади, адже свідкам Голодомору — вже давно за 80. Але двох із них: Антоніну Тарасівну Дарич та Івана Григоровича Касалу, громаді вдалося побачити й почути.

Історія їхнього життя типова для українців, що народилися у 30–ті роки минулого століття. Жахи тих страшних років вони відчували на собі, бачили на прикладах своїх та інших родин. У своїх промовах вони застерігали громадян

пам'ятати й бути пильними, аби такі злочини не мали місця ніколи й ніде.

У жалобних заходах на вшанування жертв Голодомору 1932–1933 років, що пройшли цього року в Севастополі, не було політичної складової. Хвилина мовчання примирила і правлячу, й опозиційні партії. Думається, що схилені голови громадян та запалені свічки пам'яті — запорука того, що подібний людський злочин ніколи не повториться, принаймні, на теренах нашої держави.

Лідія СТЕПКО

м. Севастополь

«1933 РІК В ОДНІЙ ХВИЛИНІ»

У Луцьку, на площі перед головним корпусом Волинського національного університету ім. Лесі Українки, відбувся флеш-моб «1933 рік в одній хвилині», присвячений вшануванню пам'яті жертв Голодомору.

Як повідомили у ВМГО «Національний Альянс», цією акцією учасники спробували відтворити весь жах трагічних подій 1932–1933 років. За різними даними, під час Голодомору в Україні протягом хвилини помирало 17–25 людей. Активісти також нагадали, що згідно з офіційними даними СБУ за 2009 р., кількість людських втрат України від Голодомору 1932–1933 рр. складає 10 мільйонів 63 тисячі осіб.

Коли під важкі удари дзвону зачитувалися статистичні дані людських втрат, учасники, в пам'ять про мільйони полеглих, невеликими групами падали на асфальт.

Після завершення акції кожен учасник сипнув жменьку зерна на полотно з написом дат років Голодомору.

«Зараз це зерно вже нічим не допоможе мільйонам українців, полеглих від Голодомору. Тому пам'ять — це найменше, що залишилось як знак того, що було, та того, що не можна допустити в майбутньому», — відзначили у «Нацальянсі».

Слід зауважити, що акція відбулася в рамках всеукраїнської кампанії з відзначення 78-х роковин Голодомору 1932–1933 рр. в Україні. Організатором заходу виступив Волинський громадський комітет із вшанування пам'яті жертв Голодомору-геноциду 1932–1933 років в Україні. Флеш-моб відбувся за участі 50 активістів молодіжних громадських організацій Луцька.

Степан ЦИМБАЛЮК

ЗБОЛЕНА ПАМ'ЯТЬ

У День пам'яті жертв Голодомору я молюся за упокій 10 мільйонів невинно убієних голодом і за тих, хто вижив, але не дочекавшись правди про страшну трагедію, відійшов у вічність.

Моя мама, Біляченко Катерина Федорівна (дівоче прізвище — Тимчура), народилася 28 грудня 1922 року в селі Велика Благовіщенка Горностаївського району на Херсонщині.

А в 1933-му їй уже виповнилося одинадцять років. У сім'ї вона була найстаршою серед трьох дітей. Пережита нею трагедія нестерпним боєм назавжди залишилася в її пам'яті й, закарбувавшись у генетичному коді, передалася у спадок.

Бувало, саджаємо навесні картоплю, мама копає ямки, а я до них кладу бульби. Мама й вчить мене: «Клади, дитино, обережно і вічками догори. Дивись, щоб вічка не зламала». Та й не витримує: «А в тридцять третьому, пам'ятаю, твоя бабуся Фрося, а моя мама, щоб врятувати нас від голодної смерті, після роботи наймалася до дружини голови колгоспу чистити картоплю, цибулю, буряк на борщ, а та їй платила лупшинням, очистками. Бабуся перетирала кору з дерев, змішувала з очистками і робила нам так маторженики. А одного разу вона принесла картопляні очистки і заборонила нам їх їсти, потім обережно розрізала їх по одному вічку і... посадила. А нам так хотілося їсти... Ото картопля тоді вродилася, як ніколи!»

Приготує, бува, мама котлетки, подає до столу. Я вередую, мовляв, жирні, не буду їсти! А мама з прикрістю і боєм починає згадувати голод: «Боже мій, нам би такі котлетки в тридцять третьому... Маторженики з кори їли...» Яюсь малою, відтираючи від стовбура фруктового дерева загуслий сік (у наш час то були ласощі, як жуйки для сучасних дітей), спокуючись апетитною бурштиновою твердою кулькою, що ніяк не піддавалася пальцям, я вирішила відгризти їй зубами, до рота потрапила крихта кори. Вона була страшенно гіркуша... Тоді я зрозуміла, що таке маторженики...

Або приготує, бува, мама весняний салат з першої редисочки із зеленою цибулькою, а я беру та й відгортаю цибульку від редиски. Вона побачить і починає: «А на-

весні тридцять третього моя молодша сестра — ваша тітонька Галя, їй тоді виповнилося три роки, була пухлою від голоду. Ми з Ванею були старші і вже перекопали весь город, щоб знайти бодай мерзлу картоплинку. А вона, мала, не могла. Одного разу, як тільки проросла перша весняна травичка, я нащипала їй повну сковорідку і пропарила. Батьки наші були в полі, а ми втроях накиннулися на ту пропарену травичку і всю її з'їли, та так знесилені і поснули навколо сковорідки. Зайшла сусідка, побачила її повну сковорідку і подумала, що ми померли. Побігла у поле, поклікала батьків. Бабуся примчала шодуху, кинулася до нас, а ми просто міцно спали...»

У 1976 році я закінчила школу і вступила до Сімферопольського державного університету імені М. В. Фрунзе на філологічний факультет за спеціальністю українська мова і література. Мене обрали старостою групи, я поринула в студентську активну діяльність з головою.

Яюсь була звичайна лекція з історії КПРС, вона проходила у великій 204-й аудиторії, збудованій амфітеатром, і вміщувала весь потік філфаку: українське відділення, російське відділення та відділення іноземців, що вивчали російську мову. Лекцію вела дуже поважна й шанована викладачка похилого віку (оскільки їй уже нема серед живих, з етичних міркувань я не називатиму ні прізвища, ні імені). Вона написала на дошці крейдою тему лекції: «Колективізація, індустріалізація країни. 1933 р.» і почала переконливо розказувати про переможну ходу Комуністичної партії Радянського Союзу, а в моїй голові шалено роїлися мамині розповіді про той злочасний 1933-й.

Моя уява закипала, намагаючись порівняти мамину історію з офіційною. Наприкінці лекції викладачка традиційно сказала: «У кого які є запитання?» Моя рука мимоволі сама злетіла вгору. І мене понесло: «Чому ми говоримо про переможну ходу індустріалізації, колективізації, а нічого не говоримо про голод 1933-го на Україні?» Запанувала глибока тиша. Пауза затягувалася. Інші студенти почали перешіптуватися, уточнюючи моє запитання. Викладачка роздратовано, ніби відру-

буючи кожне слово, видавила з себе: «Голоду на Україні не було!» «А чому ж тоді моя мама голодувала, а її менша сестра пухла з голоду в тридцять третьому?» — не вгамовувалася я. «Усі вільні», — опанувала себе викладачка. Моя землячка Фісун Тамара, теж староста з паралельної групи, з якою ми мешкали в одній кімнаті, обережно торкнувшись своїм ліктем мого, тихо, але наполегливо сказала: «Пішли».

На факультет ми поверталися з головного корпусу університету віддаленою безлюдною алеєю парку мовчки. Першою порушила мовчанку Тамара: «Ну, ти і ляпнула...» «Сушу правду», — вголос подумала я. Тамара закіпала: «Та чи тебе не вчили, що про такі речі вголос і на людях не можна ніколи і ніде говорити?! Тепер чекай біди!» Я була спантелічена, адже й справді, мене ніколи не вчили подвійної моралі: мама завжди відверто говорила у сім'ї про голод в Україні, про репресії української інтелігенції, батько або ж мовчав, або ж намагався перекласти розмову в інше русло, а якщо й розповідав щось з радянського табу, то дуже коротко і стисло. Пам'ятаю, почала мама розповідати про одну жінку, яка, збожеволівши, зварила і з'їла власну дитину, а батько відразу ж її підтримав: «Так, у маминому селі був страшний голод, бо село було велике і туди прислали чужака — матроса двадцятип'ятитисячника. А у нас село було невеличке, для нас двадцятип'ятитисячника не вистачило, голова колгоспу був свій. Надзвичайно розумна і смілива людина! У тридцять третьому було дуже голодно, та мору не було! Жодна людина не померла в селі від голоду! Всі знали, хто в селі донощик, за ним слідували, тільки той запрягав коней, щоб їхати у район, відразу оповіщали всіх і переправляли гуртом колгоспне зерно в іншу схованку. Яюсь і вашій бабусі Гаші довелося за одну ніч вибілити зсередини всю хату і змастити всю долівку, щоб і запах від зерна не залишилося!» А народився мій батько, Біляченко Михайло Степанович, 11 березня 1919 року в селі Бабенківка-2 Каланчацького району Херсонської області.

Усі мамині спогади про голод у батьковій присутності

закінчувалися її гнівним звинуваченням: «Це ви, комуністи, організували масовий голод!» Тоді батько (а він вступив до лав КПРС у 1960 році) ніжно обіймав маму своїми великими сильними руками, жартома називаючи її безпартійною Галушкою, притискав до своїх грудей, закривав її уста шедрим поцілунком. Мама була невеличкого зросту і смішно пручалася у кремезних обіймах. А ми, діти, тішилися з батьківської любові і на душі ставало тепло і затишно.

Молодість безтурботна, на промахах довго не зашкелюється. Та одного разу під кінець останньої пари в аудиторію зайшов наш куратор Микола Пилипович Коломієць і сказав, щоб наша група залишилася, відбудуться комсомольські збори. Обравши секретаря, слово для оголошення порядку денного надали заступникові комсорга групи. Дівчина з сусідньої кімнати по гуртожитку, звивши неприродно до стелі очі, ніби згадуючи забутий текст, трохі ніяково почала говорити, що ми зібрані переобрати старосту, бо вона не виконує своїх обов'язків, і так далі, і так інше. Я просто ще не встигла нічого збагнути. Розвернулася на всі сто вісімдесят градусів, обличчям до групи, бо зазвичай сиділа саме за переднім столом. Щиро усмінувшись, промовила: «Давайте переберемо старосту, якщо вам так хочеться...» Слово надали комсоргові групі. Дівчина, втуливши в стелю очі, завчено повторила всі загальні фрази, сказані до цього її заступником. Потім куратор запитав, що з цього приводу думає група, і хто хоче взяти слово. Всі шоковано мовчали. Першою оговталася Тетяна Ілляшенко: «Стоп! Як це, нічого не робити?! Ми ще й перший семестр не провчилися, ще нічого нічого не робив взагалі, а вона вже організувала культурний похід у театр для двох груп!!!» Її бурхливо почали підтримувати Наташа Македон і Наташа Буцьких, які завжди були тихенькими, скромними, мовчазними. А тут таке палке відстоювання справедливості! Вони пробудили всю групу, а мене такі розчулили. Клубок підкочувався до мого горла, на очі підступно наверталися сльози. Я, вхопивши сумку з конспектами і пляш, вибігла з аудиторії і

Мой батьки Михайло Степанович і Катерина Федорівна. 1950 р.

чимдуж помчала світ за очі. Спинилася біля розлогої старої верби над Салгіром, обійнявши її великий розчакнутий стовбур, я дала волю сльозам... аж поки не сутеніло. Затемна дісталася свого гуртожитку. В коридорі мене зустріла схвильована Тамара: «А я вже йшла телефонувати в міліцію про твоє зникнення, весь курс з ніг збився тебе шукати. Не рюсай! Тебе залишили старостою, а комсорга переобрали!» Але цю подію з моїм запитанням про голод ніхто тоді не пов'язував.

Настала сесія. Екзамен з історії КПРС. В останній день перед іспитом у мене страшенно розболівся зуб, розпухла шокка. Але, як свідомо студентка, я пішла на екзамен. Попросилася зайти першою. Викладачка мені категорично відмовила: «Першою зайде комсорг, а староста має перед дверима вболівати за всю групу і зайти останньою». Цей іспит я запам'ятала на все життя. Майже шість годин я спостерігала, як однокурсники виходили з результатом — двійка, трійка: передача, зі сльозами від морального приниження... Настала і моя черга. З півгодини поганявши мене, заплутуючи між лютневою і жовтневою революціями, викладачка резюмувала: «Все українці — дураки!», вліпила двійку і погрозило сказала, що завтра о дев'ятій ранку я передаватиму їй історію КПРС у присутності всієї студради і деканату.

Після екзамену поїхала на Головний переговорний пункт. Телефоністка, побачивши мої заплакані очі, терміново з'єднала із селом. Батько, розпитавши про все детально, заспокоїв мене: «Негайно опануй себе, насамперед, прямо з переговорного пункту піди в стоматологію і полікуй зуб. Потім відіспись. І ніякої перздачі! Нічого принижуватися! Проживемо і без стипендії! А викладачці тій скажи, що твій батько теж комуніст, як і вона, він піде на прийом до першого секретаря обкому партії, і тоді нехай вона розповідає самому Кириченку, чому це всі українці «дураки!»»

Наступного дня, добре відіспавшись і загримувавши наслідки іспиту та видаленого зуба, я поїхала в університет. Не встигла підійти до розкладу, як до мене підбіг декан факультету Володимир Михайлович Ронгінський: «Де ти ходиш? Деканат, студрада, викладачка вже годину чекаємо на тебе!» «А я не буду перздавати», — спокійно відповіла я. «Як?!» — аж відсахнувся і подався назад Володимир Михайлович. Я розповіла про екзамен і досліди передала батьківську волю. Тоді він попросив мою залікову книжку і пішов з нею сам в ту аудиторію, де на мене чекали. Здавалося, його не було вічність. Аж раптом рвучко відчинилися

двері, і декан стрімко прямував до мене. В руках у нього була моя розгорнута залікова книжка, де було виведено «задовільно», тобто трійка. «Стипендії не буде» — тільки й вимовив Ронгінський.

Наступного навчального року Микола Пилипович Коломієць переїхав до Дніпропетровська, інтуїтивно відчуваю, що такому рішення «посприяти» проведенні під його орудою ті пам'ятні комсомольські збори. Куратором нашої групи призначили Хоменка Василя Ілляча, теж добру і порядну людину. За результатами навчання та іншими умовами змагання наша група у 1977 році була визнана однією з найкращих в університеті, їй було присвоєно звання імені Івана Бочарова.

Одного разу, коли я вже була на п'ятому курсі, до нашої кімнати в гуртожитку завітав проректор університету з адміністративно-господарської діяльності Володимир Турбаба. В той час я саме готувалася до захисту диплома. На столі поруч з підручниками лежала і моя залікова книжка. Розгорнувши її, проректор був приємно вражений: «О, так ти на червоній диплом тягнеш!» «Не тягну, маю одну трійку...» — відповіла я ніяково. «Перздай!» — наполягав він. «Не приймуть», — запевняла я. Він поглянув на підпис викладача і не повірив мені: «Я цю людину особисто добре знаю. Завтра візьми в деканаті направлення на перздачу, я його сам віддам викладачці». Наступного дня я взяла в деканаті направлення на перздачу і віддала йому. А через день проректор з подивом повернув мені направлення: «Що ти могла такого сказати викладачці, бо вона, тільки побачила твоє прізвище, відразу повернула його зі словами «Ніколи і нізашо!»

Отак я маю у своєму синьому дипломі одну «історичну» трійку і пишаюся нею, бо вона свідчить про несприйняття мною неправди і фальші. Отже, історію ми знали не з підручників.

Уже дев'ять років нема з нами батьків. Так мама і не дочекалася офіційного визнання голоду 1933 року геноцидом проти власного народу.

Тридцять років минуло, як закінчили ми університет і розлетілися по всіх усяодах. Та об'єднує нас наша сутність: ми — українці за прагненням до справедливості, за правдолюбством, за працюватистію, за нескореним волелюбством, за ширістю, за соціалістичністю, за повсякчасною боротьбою за свою свободу, за власну гідність, за генетично зблененою пам'яттю...

Така жажлива трагедія, як голодомор, ніколи не буде забута, а спонукатиме до глибшого осягнення нашої справжньої історії та причин її замовчування.

Ольга БІЛЯЧЕНКО

Одна з найкращих груп Сімферопольського державного університету ім. М. Фрунзе, якій присвоєно за найкращі показники в навчанні звання імені І. Бочарова. Фото 1977 р. (У центрі — куратор групи В. І. Хоменко; автор — О. Біляченко — стоїть крайня праворуч)

«В БІБЛІОТЕКУ ВХОДЖУ — НАЧЕ В ХРАМ...»

Живуть вони дружно, як сестри, під одним дахом: дві керівниці двох філій міжбібліотечної системи — № 8 (бібліотека ім. Лесі Українки) і № 24 (бібліотека ім. Марії Глушко) — Людмила Павлівна Невожай і Тетяна Дмитрівна Петренко.

Та й чи могло бути інакше? Адже дві чудові щирі серця жінки, на честь яких були названі бібліотеки, зобов'язують до того. І якщо зі славною українкою Лесею все зрозуміло, — вона відома кожній дитині, то щодо Марії хочу зазначити: це теж людина надзвичайна. Хтось вважав її совієстю кримської письменницької організації, хтось потихеньку користувався її невичерпною добротою, хтось і досі називає письменницю своєю духовною наставницею, а я присвячую їй кожний свій вчинок, про який не соромно було б розповісти моїй старшій подрузі (адже ми багато і щиро з нею спілкувалися). Вона була із тих, хто не чекає, доки його покличуть на допомогу, і з тих, хто готовий був закрити амбразуру власним тілом, навіть якщо постріли, що лунають звідти, її зовсім не стосуються, і з тих, хто був здатний битися за правду та справедливість до останнього подиху. А загалом із тих, кого вже ніколи я не зустріну на моєму життєвому шляху.

Завжди пам'ятаю її прощальне

напутне слово, надруковане на сторінках однієї з газет, коли дні Марії Глушко були вже пораховані. Мати навчала своїх дітей і водночас запевняла: вони придуть на допомогу кожному, не запитуючи, якої хто національності (у 1992 році національне питання було, як оголений нерв), і просила у разі необхідності теж не відмовити її дітям у допомозі з національних міркувань. Взагалі ж той лист був гімном дружби, миру, любові, міжнаціональній злагоди і — вірі у перемогу добра та справедливості за будь-яких умов. Ця мужня жінка, яка знала, що її хвороба — нещадна, хоча і приховувала все до кінця, аби уникнути жалю навіть друзів, яка теж «щоб не плакати», «сміялася», і «оселилася» в спільній квартирі з нашою незламною Лесею (до речі, обидві загинули від легеневої хвороби).

У «комунальній квартирі» Леся має хоч одну і невеличку, але окрему кімнатку. У Марії — кілька, які вона ділить з рештою кримських письменників, власне їй належить лише один стілець під назвою «Леді кримської словесності». Тож працівниці цієї бібліотеки вважають, що Лесина комірчина їх би дуже виручила — вона так необхідна Марії. Але ж вони не знають, що сама Марія Василівна ніколи б на таке не погодилася — бо за життя і власні квартири, купляючи їх за високі гонорари, віддавала рідним і була готова знову і знову якось перебіватися, доки не накопичиться певна сума на житло. А хіба ж Леся не була для неї рідною по духу людиною?

Втім, Лесина хатинка і дійсно не відповідає масштабу її особистості. Ось і 24 листопада, в день 55-ої річниці офіційного створення цієї бібліотеки святкувати довелось у найближчій за відстанню школі № 37. Тут же тулилися діти, у яких в цей час мав бути урок, а на задньому плані — і маленькі артисти. Здається, ще жодного разу я не спостерігала

такого вдалого ефектного сценарію, присвяченого бібліотеці, який підготувала й подарувала присутнім вчителька української мови та літератури цієї школи Наталя Анатоліївна Сивач. І це стосувалося не лише віршів, прочитаних дітьми. Вона сама розпочала свято, одразу ж перейшовши на рідну для себе та для Лесі Українки мову. А далі були танці і пісня (теж адаптована до святкової дати). Все це — силами вчителів та школярів. Бо дипломованим артистам їхати сюди задалеко. А для цієї дівчини без книги не обійтися, у від-

Катерина Решетіло

даленому від центру мікрорайоні Українка вони ще не «підішли» на комп'ютери і, як сподівається Наталя Анатоліївна, смак до спілкування з книгою збережуть назавжди.

Та чи може бібліотека ім. Лесі Українки, перебуваючи у такому стані, задовольнити всі запити Лесиних шанувальників? Про це розмовляю з Людмилою Павлівною, яка зізнається, що впродовж багатьох років книжковий фонд практично не поповнюється. Втім, з гордістю заявляє про своєрідний раритет, який має бібліотека, — це 12-томна збірка Лесиних творів, видана ще в 50-ті роки. Приблизно тоді, у 1956 році і одержала бібліотека нинішній статус, хоча мала ще й свою попередню історію.

Перша її завідувачка, Жанна Миколаївна Савкіна, яка працювала 20 років, залишила по собі добру пам'ять у відвідувачів закладу, що знаходився тоді у мікрорайоні Мар'їно. Її наступниця, Людмила Павлівна Невожай, яка хоч і не одразу, але надовго і всерйоз взялася за

Наталя Сивач

справу, часто чула згадки про свою колегу, котрій передавали вітання навіть тоді, коли вона вже чи не 10 років, як змушена була залишити бібліотеку за станом здоров'я. Для Людмили Павлівни це було показово: виявляється, бібліотекар теж може бути дуже важливою і дуже шанованою людиною! Маючи перед собою такий приклад, Людмила Невожай уже 27 років служить книзі та людям і, здається, в глибині душі вірить: про неї теж пам'ятатимуть значно довше, ніж вона зможе виконувати свої обов'язки. А ділити їх ні з ким — у бібліотеці вона одна в усіх іпо-стасях. Про найяскравіші свої справи звітує у святковому виступі: це конкурси на «Кращого читача року» та «Кращий відгук про книгу», літературні вікторини, літературно-музична компо-

зиція «Шляхами Тавриди», присвячена Лесі Українці, та інші.

У виступі бібліотекарка згадала також про друзів цього закладу: Всеукраїнський інформаційно-культурний та російський культурний центри, Таврійський національний університет і ще декілька, але не важко було здогадатися: справжні її друзі лише тут, у 37-й школі, а цього сьогодні замало. І хоча Крим і Леся пов'язані нерозривними узами, так само, як і Леся та Україна, але освячені Лесиним ім'ям різноманітні заходи обминають бібліотеку, куди могли б цілком логічно збігатися всі стежини, якими завжди мандруватиме Леся по нашому півострову.

Зверталася Людмила Невожай до Лесинового музею в Ялті, аби налагодити зв'язки. Але звідти — ні гу-гу. Налаштована на розбудову бібліотеки хоча б у межах однієї кімнати, поповнення її новою літературою, Людмила Павлівна сподівається, що когось таки зацікавить подальша доля цієї бібліотеки, бо один у полі, як кажуть, не воїн. Хоча, звичайно ж, керівництво «Централізованої міжбібліотечної системи для дорослих» про неї не забуло: це від імені її очільниці Тетяни Юрївни Сегодіної сьогодні грамота і подарунок з рук Катерини Вікторівни Решетіло, працівниці цієї ж системи. Але, схоже, це і все, що може зробити керівництво для Лесинової бібліотеки, тішачись уже й з того, що вдається взагалі її зберегти за наших нещадних часів. Між іншим, звітуючи про 9-місячні результати роботи міністерства, міністр Альона Плакіда зауважила, що у третьому кварталі фонди бібліотек автономії поповнилися на 1,4 тис. примірників, а у рамках акції «Подаруй книгу своїй бібліотеці» міністерства та рекомітети передали бібліотекам 16 тис. примірників книг. І, як завжди, про Лесину бібліотеку не згадав ніхто.

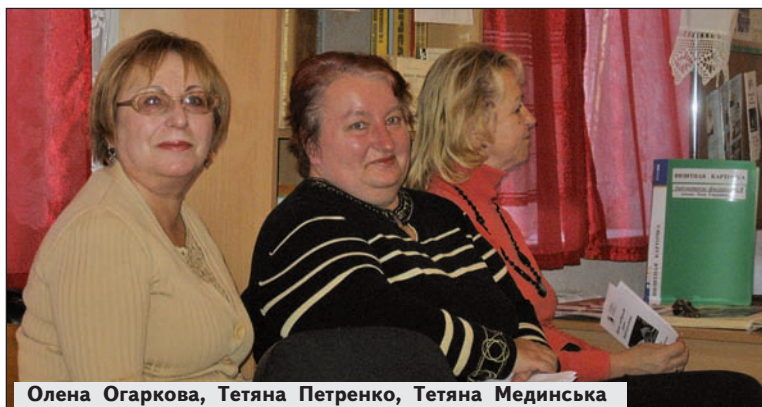
Тож закликаю, у кого є така можливість, давайте допоможемо цій бібліотеці, хоча б тому, що вона вже 55 років носить таке світле ім'я, котре є одним із символів нашої держави. Не лише ради ідеї — ради школярів з України, які вміють бути і вдячними читачами, і справжніми друзями.

Адреса бібліотеки: м. Сімферополь, вул. Маршала Василевського, 16.

Тамара СОЛОВЕЙ

Людмила Невожай

Олена Огаркова, Тетяна Петренко, Тетяна Мединська

Петро Кононенко

Академік Петро КОНОНЕНКО:

«БАГАТОЛІТНЯ, СПРАВДІ ПОДВИЖНИЦЬКА ПРАЦЯ ЗАСЛУГОВУЄ ВЕЛИКОЇ ШАНИ ТА ВИСОКОЇ ОЦІНКИ...»

НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ПІДТРИМУЄ ПОДАННЯ ІНСТИТУТУ ПОМОЛОГІ ІМЕНІ Л. П. СИМИРЕНКА НААН УКРАЇНИ ЩОДО ПРИСУДЖЕННЯ ВІДОМОМУ ВЧЕНОМУ-САДІВНИКУ, АГРОЕКОЛОГУ, ІСТОРИКУ АГРАРНОЇ НАУКИ, СИМИРЕНКОЗНАВЦЮ ВОЛЬВАЧУ ПЕТРУ ВАСИЛЬОВИЧУ ПРЕМІЇ ІМЕНІ Л. П. СИМИРЕНКА НААН УКРАЇНИ

Симиренкознавчі дослідження доктора філософії в галузі біології, академіка УЕАН, дійсного члена НТШ, заслуженого діяча науки і техніки АР Крим Петра Вольвача добре відомі не лише в нашому Інституті, але й в Україні, далекому та близькому зарубіжжі. Його багатолітня подвижницька праця на симиренкознавчій ниві дозволила повернути у вітчизняну історію, науку та культуру величезну й багатогранну творчу спадщину однієї з найбільш потужних і яскравих українських родин — Симиренків. У добу сталінського тоталітаризму її, як і тисячі інших українських родин, на довгі роки було вилучено з вітчизняної історії та навіть стерто з людської пам'яті.

Свої дослідження з історії унікальної родини Симиренків Петро Вольвач почав ще у студентські роки. Він присвятив цій подвижницькій справі понад 50 років. Але найбільш плідними роками виявилися останні два десятиліття.

Після проголошення незалежності України з'явилась унікальна можливість вперше після тривалої доби принизливої бездержавності неупереджено та очима українського народу поглянути на власну історію, і належним чином пошанувати визначних діячів української науки, історії та культури. В українську етнокультуру нині повертаються не лише десятки тисяч видатних національних діячів, але й тисячі знакових для нашого народу родин. Саме завдяки їм та їхній подвижницькій, жертволюбній, героїчній праці збереглася українська нація, а сьогодні відроджується Українська держава.

Кримський дослідник Петро Вольвач у своїх фундаментальних наукових працях «Л. П. Симиренко» (Москва, 1984), «Серед пісків за шляхом Муравським» (Мелітополь, 2005), «Провісник» у двох книгах (Мелітополь, 2007-2008), «Л. П. Симиренко — фундатор українського промислового садівництва» у трьох книгах (Сімферополь, 2002-2004), «Л. П. Симиренко і Крим» (Сімферополь, 2005) та у численних публікаціях у вітчизняних і зарубіжних виданнях переконливо довів, що серед славетних українських родин одне з найпочесніших місць в історії України посідає родина Симиренків.

Упродовж XIX—XX століть з цією родиною найтісніше пов'язане не лише національне відродження, але й розвиток української економіки, торгівлі, цукрової промисловості, машинобудування, суднобудування, буряківництва та промислового садівництва. Як справедливо стверджує дослідник, не було жодної ділянки як у царині економіки, так і на теренах науки, культури та духовності, в яких би Симиренки не лишили глибокий слід.

Коштом одного з керівників славетної торгово-промислової фірми «Брати Яхненки і Симиренко» Платона Симиренка здійснено останнє прижиттєве видання «Кобзаря» Тараса Шевченка. Симиренки відкрили українські школи та училище садівництва, видали перший «Буквар» українською мовою для недільних шкіл.

Упродовж майже 50 років (з початку 70 років XIX століття до 1913 року) інший представник славетного симиренківського роду, визначний підприємець та інженер, великий меценат Василь Федорович Симиренко підтримував переслідувану царатом українську нау-

ку, літературу та культуру, виділяючи щорічно десятину (10 відсотків) від своїх великих статків. Він фінансував історичні дослідження, археологічні, етнографічні та фольклорні експедиції, фінансував діяльність театральних труп, видання україномовних газет та часописів, виплачував стипендії науковцям, літераторам, сприяв діяльності національно-патріотичних громадських організацій та політичних партій. Сьогодні не лише широкий читачький загал, але й фахові науковці мають шалену можливість довідатися про все це з фундаментальних видань та з численних публікацій авторитетного дослідника і популяризатора творчої спадщини родини Симиренків Петра Вольвача.

Симиренкознавець відкриває перед сучасниками невідомі та втаємничені причини знищення царською владою першої потужної української торгово-промислової фірми «Брати Яхненки і Симиренко». Вона першою прорвала багатолітню економічну блокаду тоталітарної імперської Росії товарам українських виробників до Європи та на світові ринки. Цукор-пісок та рафінад і високоякісна пастила, виготовлені на цукрових заводах українських підприємств, з середини XIX століття заповнили європейські ринки.

Симиренки та Яхненки опікувалися добробутом та соціальним захистом робітників і службовців, надавали допомогу бідним та голодуючим, дбали про освіту дітей робітників рідною мовою, фінансово підтримували українську культуру, надавали прихисток переслідуваним діячам національного відродження і народницького руху. Ще й сьогодні мало хто знає, що автор славетного Гімну України Павло Чубинський працював службовцем на Симиренківських заводах.

Знайомство Тараса Шевченка з фірмою українських підприємців під час останньої подорожі в Україну стало для нього справжнім відкриттям та потрясінням. Адже Симиренки та Яхненки ще в середині XIX століття у рабовласницько-феодалній Російській імперії створили унікальне економічне диво. Вони не лише опрацювали модель народного капіталізму з людським обличчям, але й втілили її у життя. Величезні економічні та соціальні здобутки потужної фірми українських підприємців підірвали підвалини самодержавства і виявилися загрозливими для існування Російської імперії. Гніздом українськості та малоросійського сепаратизму називала поліція у своїх таємних донесеннях до Санкт-Петербурга Симиренківську фірму. Кримський симиренкознавець Петро Вольвач на підставі раніше маловідомих документальних матеріалів переконливо доводить, що саме ці звинувачення та поліцейські донеси стали головною причиною знищення симиренківсько-яхненківського промислового, економічного та соціального дива.

Не менш важливим для вітчизняної історичної науки та українознавства є також дослідження Петра Вольвача революційно-народницького руху в Україні у 70-80-ті роки XIX століття та участі у ньому майбутнього всесвітньо відомого українського вченого-садівника та помолога Левка Симиренка. Симиренківська садиба «Платонів ху-

тір» під Городищем на Черкащині у той час була своєрідним штабом українського крила цієї політичної сили. Національно-революційний рух української молоді виявився таким же небезпечним для Російської імперії, як і діяльність самої фірми «Брати Яхненки і Симиренко». Саме звинувачення у належності до українського крила народницького руху наприкінці 70-х років XIX століття дозволило поліції кинути за ґрати сотні кращих представників української студентської та гімназійної молоді.

Тож окрасі Новоросійського (нині Одеського) університету, кандидату природничих наук Левку Симиренку не довелося розпочинати свою наукову діяльність у дослідних установах та престижних університетських лабораторіях. Невдовзі після закінчення університету його арештували та кинули до Лук'янівської в'язниці. А потім страшними етапними шльохами відправили до Красноярска. В останні роки заслання подружжя Симиренків (Левка Платоновича та Альдону Грушевську — відому польську революціонерку) за активну участь у революційному русі політичних засланих вислали в найвіддаленіший та найбільш неспорядкований куточок Східного Сибіру — містечко Балаганск Іркутської губернії.

Симиренкознавець Петро Вольвач відшукав маловідомі для сучасників факт знайомства у Нижньому Новгороді двох політичних засланих — Левка Симиренка та Володимира Короленка, які у різних сферах діяльності пізніше прославлять вітчизняну науку та літературу. Під час в'язничної експедиції по Волзі та Камі вони обоє очолювали партію політичних арештантів: Левко Симиренко — Мценську, а Володимир Короленко — Вишне-Волоцьку.

Завдяки дослідженням кримського науковця Петра Вольвача сьогодні широкий читачький загал в Україні добре поінформований про сибірський період життя та діяльності Левка Симиренка. Симиренкознавець переконливо доводить, що саме український вчений, перебуваючи в Сибіру у статусі політичного засланих, став основоположником сибірського садівництва та започаткував оранжерейну культуру овочівництва і субтропічних рослин. Левко Симиренко обґрунтував та впровадив у садівничу практику Сибіру сланку культуру садівництва. Цей напрямок пізніше продовжили лікар В. М. Крутовський та професор-зоолог Томського університету М. Ф. Кащенко, майбутній академік Української академії наук та організатор славетного ботанічного саду в Києві.

Загальнонаціональне та світове визнання здобула титанічна праця Л. П. Симиренка зі створення у своїй родинній садибі «Платонів хутір» найбільшої в Європі колекції плодівих, ягідних, декоративних культур та винограду, яка нараховувала більше трьох тисяч сортів. Створений колишнім політ'язнем Помологічний розсадник на Черкащині став першою науковою установою тогочасної Російської імперії. Завдяки йому промислові сади не лише в Україні, але й у багатьох губерніях Російської імперії збагатилися новими високопродуктивними сортами світової селекції. Більшість із них і донині є провід-

ними у багатьох країнах колишнього Союзу.

Українські вчені Левко та Володимир Симиренки причетні до створення розгалуженої мережі науково-дослідних садівничих установ на теренах Російської імперії та у республіках колишнього Радянського Союзу. Зокрема, з їхньої ініціативи та активної участі виникли дослідні станції у Криму, в багатьох областях України, Молдові, Середній Азії, Закавказзі, Прибалтії та у Російській Федерації.

Сьогодні мало хто з науковців знає, що навіть самі терміни: промислове садівництво, промисловий сад та промисловий сорт, на яких базується сучасне садівництво світу, у науковий та практичний обіг ввів геніальний український вчений-садівник та помолог Л. П. Симиренко. Дослідження кримського науковця Петра Вольвача внесли всесвітньовідомого вченого Левка

Петро Вольвач

Симиренка не лише у вітчизняне, а й у світове садівництво настільки глибокі і фундаментальні, що за його працями можна вивчати історію вітчизняного садівництва.

Особливе місце у творчій лабораторії симиренкознавця посідає популяризація творчої спадщини генія української садівничої науки Левка та Володимира Симиренків. Дослідник повернувся із забуття не лише замовчувані у радянські часи імена славетних вітчизняних учених-садівників, але й перевидав та видав багато їхніх наукових праць. Зокрема, книги: «Місцеві стародавні сорти плодівих культур Криму» (1996 р.), перший та другий томи фундаментальної праці Л. П. Симиренка «Кримське промислове садівництво» (2001, 2008 р.), «Часткове сортознавство плодівих і ягідних рослин» (1995-1996 р.) професора В. Л. Симиренка, низку власних наукових монографій. Десятки наукових конференцій у Криму та в Україні, проведених з ініціативи симиренкознавця, численні наукові публікації в авторитетних вітчизняних та зарубіжних виданнях, постійні радіо- та телерадіо передачі сприяли популяризації Симиренківської спадщини.

Сьогодні про діяльність Симиренків знають і говорять не лише у школах, але й у вищих навчальних закладах України. Імена представників славетного Симиренківського роду включені в усі вітчизняні підручники з історії, економіки, цукрової промисловості, суднобудування, рослинництва та садівництва. З використанням матеріалів досліджень Петра Вольвача про Симиренків створено кілька документальних фільмів, написані художні твори, поеми та вірші. Зокрема, вони використані у документальному серіалі Наталі Сопіт «Гра долі», у поемі «Платонів хутір» одеського поета Антона Михайлевського та однойменній театральній виставі кримської дитячої студії «Світанок»

(художній керівник — заслужений працівник культури України Алла Петрова). Ця вистава стала лауреатом багатьох міжнародних конкурсів. При багатотисячному зібранні черкашан вона демонструвалася у 2005 році в родинній садибі «Платонів хутір» під час вшанування 150-ліття від дня народження Л. П. Симиренка. З тріумфом пройшла симиренківська вистава кримських студійців і на Всеукраїнському фестивалі «Український сад» у вересні 2011 року в Києві.

Великої шани та високої оцінки заслуговує багатолітня, справді подвижницька праця Петра Вольвача з увічнення пам'яті видатної української родини Симиренків та її знакових представників.

Спільно з адміністрацією та громадськістю Черкащини і науковцями всієї України кримський симиренкознавець Петро Вольвач брав безпосередню участь у створенні музею «Родина Симиренків», у відродженні та реконструкції Свято-Троїцької родинної церкви та родинного цвинтаря довкола неї. Ця діяльність кримського дослідника високо поцінована адміністрацією Черкащини та керівництвом УПЦ Київського Патріархату. Його нагороджено Почесною грамотою та медаллю за заслуги перед Черкащиною і орденом Архістратига Михаїла.

Академік Петро Вольвач ініціював ще у 2002 році ухвалення Постанови Верховної Ради України про вшанування «Великих українських вчених-садівників Л. П. Симиренка та В. Л. Симиренка». У 2005 році наукова громадськість України та світу широко відзначала ініційоване науковцем вшанування Л. П. Симиренка. А цього року наша держава і наукова громадськість світу, за клопотанням симиренкознавця, будуть вшановувати 120-ліття від дня народження професора Володимира Симиренка, знищеного у сталінсько-берієвських катівнях у 1938 році.

З ініціативи Петра Вольвача делегація Городищенського району та науковців Інституту помології ім. Л. П. Симиренка в 2009 році відвідала Російську Федерацію, де в урочищі Солянка під Курськом закінчилося життя геніального вченого, професора Володимира Симиренка. Землю з Братської могили передали до Музею родини Симиренків на Платоновому хуторі, а на родинному цвинтарі довкола Свято-Троїцької церкви, поблизу батьківської могили, здійснили віртуальне поховання невинно убієного.

Петро Вольвач ініціював встановлення меморіальних дошок Левку Симиренку на приміщенні Салгирської помолого-садівничої станції у м. Сімферополі (нині Ботанічний сад Таврійського національного університету імені В. Вернадського) та пам'ятку дошки Володимиру Симиренку у м. Обояні Курської області Російської Федерації. Разом з донькою професора Володимира Симиренка п. Тетяною Симиренко (громадянкою Канади) він брав активну участь у відкритті меморіальних дошок Василю Симиренку та Володимиру Симиренку в Києві. З його ініціативи іменами представників Симиренківського роду названі вулиці у м. Львові, Києві, Сімферополі, Черкасах та Городищі.

Підсумовуючи все вищезазначене, є всі підстави стверджувати, що багатолітня подвижницька праця Петра Вольвача посприяла створенню у вітчизняній науці нового напрямку — симиренкознавства. Воно є невід'ємною складовою частиною комплексної багатогранної науки — українознавства, яку впродовж останніх десятиліть успішно розвиває наш Інститут.

Вважаємо доцільним підтримати Подання Інституту помології імені Л. П. Симиренка НААН та кількох дійсних членів НАН України щодо присудження П. В. Вольвачу премії імені Л. П. Симиренка Національної академії наук України.

Петро КОНОНЕНКО,
директор Національного науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої історії,
доктор філологічних наук,
професор, академік Міжнародної слов'янської академії наук,
академік АН ВШ та АПН,
лауреат Міжнародної премії імені Й. Г. Гердера

СВІТ СТВОРЕНИЙ ПІСНЕЮ!

Люди співали завжди. Цей Божий дар дається нам усім від народження, якщо не вірити історіям про ведмедів, що наступають на вуха деяким немовлятам.

«Під час співу наша душа стає на місце», — каже засновник «Школи українського бельканто» Павло Тютюнник. Він вважає, що співати може кожен, варто лише навчитися відкривати душу, як вікно...

Нещодавно хор Будинку культури «Севастопольський» з передмістя, що має назву Сахарна Голівка, відсвяткував своє 40-річчя. Керує хором заслужений працівник культури України Олександр Мезеря.

В ансамблі пісні й танцю Військово-Морських Сил ЗС України він — баяніст, а в Будинку культури — художній керівник. Народився у 1957 році на Луганщині, музичну освіту здобував у Одесі, а до Севастополя дістався через службу у Чорноморському флоті — ше за радянських часів.

До Будинку культури «Севастопольський» Олександр Олександрович завітав 13 років тому, майже випадково: від колег-музикантів почув, що там можна придбати для ансамблю пісні й танцю ВМС висококласний баян. Директор Будинку культури, спостерігаючи, як він вправно випробує інструмент, запропонував співпрацю. Розмірковував недовго: грошей мистецькому люду бракувало в усі часи. Залишився й не жалкує. Умови для занять хору в Будинку культури — просто відмінні. Як тільки владеться директору, Єльмірі Джамсудінівіні Кот в умовах скорочення штатів підтримувати такий ідеальний порядок у приміщеннях. Тепло, затишно, квіти до стелі, золотаві рибки: навіть тіні кризи не видно.

У розмові зі мною Олександр Олександрович припускається думки, що в хорі чи поза його межамі, люди у цьому краї співали завжди. Так було й до революції, й після неї, хіба що за радянських часів їм прищеплювали смак до змагань. У радгоспі «Севастопольський» протягом десятиліть доярки змагалися у співі з виноградарями, механізаторами чи землеробами, а 40 років тому об'єдналися у хор. Відтоді й святкують його роковини.

Колектив має добру школу: ним від самого початку керував Борис Боголепов, заслужений артист України, заслужений діяч мистецтв Росії. У 1982 році хор отримав звання Народного.

Сьогодні радгоспу, у класичному вигляді, вже немає, залишилися окремі дрібні господарства, зате хор зберігся. У його складі — люди найрізноманітніших професій: бібліотекар, медсестра, вихователька дитсадка, електрик, зварювальник, будівельник, тепличниця, оператор очисних споруд й навіть стрілець воєнізованої охорони (ВОХР). «Серед хористів є жінка, — каже п. Мезеря, — у якої 9 дітей. Й вона двічі на тиждень викроє час для хорового співу».

Хор називається «Слов'яни». Але якщо співаки одягають українські строї й співа-

ють: «Від Києва до Лубень...», «Іхали козацьки...» тощо, то це вже творчий колектив — «Візерунки».

Чи сперечаються через репертуар? Ще й як! — каже п. Мезеря. Зачинщики, з українців, раптом починають обурюватися: скільки можна співати російських пісень? Пора оновлювати український репертуар! Росіяни навпаки бідкаються, що всі російські пісні вже співані-переспівані, треба розучувати щось нове. З українців Олександр Олександрович згадує вінничанина Михайла Катернозу. Надзвичай-

но професійний та колоритний співак, але й посперечатися — майстер.

Художній керівник переконаний: треба дотримуватися чіткого паритету. Бо як можна допустити, щоб українська частина колективу пішла, чи навпаки — російська. Люди — складні істоти, а творчі люди — тим більше.

Колектив — лауреат I та II Всеукраїнських фестивалів народної творчості, Всеукраїнського фестивалю «Наша пісня — наша доля», міжнародного конкурсу «Самородок», фестивалю «Пасхальне перезвоны» тощо. Без нього не обходиться жодне міське свято: Дні слов'янської писемності, що проходять на території Херсонесу, 11 років поспіль колектив бере участь

у святі «Пою тебе, мой Севастополь», «Играй гармонь» та інших.

Є й проблеми: відсутність молоді, недостатнє фінансове забезпечення, труднощі у придбанні костюмів. Щодо притоку молоді, то, на думку О. Мезеря, дещо недопрацьовує загальноосвітня школа. Що ж до фінансів, то тут ще складніше.

До голосу треба докритися, мовлять італійці. Хористи з Будинку культури «Севастопольський» до голосу докритися, а до чиновників поки що ні. Проте навіть за таких умов колектив живе, творить, розвивається, стверджує існуючи думку, що світ — створений піснею.

Лідія СТЕПКО

м. Севастополь

КРАСА ДУШІ – ВІД РОДУ І ДО РОДУ

Нещодавно у м. Соснівці на Львівщині пройшов V фестиваль української духовної творчості «Краса душі», організований БФ «Еко-милосердя» за сприяння Соснівської міської ради, БО «Карітас Соснівка» та релігійних громад міста. Фестиваль відбувся за фінансової підтримки народного депутата України Володимира В'язівського, приватного підприємця Валентина Соловей, голови спортивного клубу «Захід» Олега Галушки та Регіонального об'єднання НГПУ (керівник — Михайло Шабля). З метою збору коштів на харчування дітей з малозабезпечених сімей Соснівки під час фестивалю працювала їдальня.

Фестиваль, заснований кілька років тому президентом БФ «Еко-милосердя» Павлом Савчуком, стає улюбленим святом духовності не тільки соснівчан, але й багатьох учасників з інших міст і сіл Галичини. За п'ять разів проведення фестивалю його відвідало понад півтори сотні учасників, що представляли твори на духовну тематику, якими так багатий наш народ.

Цьогорічний фестивалний день зібрав митців Львівщини: з Соснівки, Червонограда, Сільця, Гірника, Добрячина, Львова,

Жовкви, Великих Грибович, Рави-Руської, Городоччини, Радехівщини.

Як завжди, глядацьку аудиторію тішили виставки умільців, де були і вишивка, і живопис, і іконопис, і витвори декоративно-прикладного мистецтва. Золоті руки створили шедеври, які надихували душу! Незмінною участницею фестивалів є соснівська майстриня-вишивальниця Ганна Петрусь. Її твори — справжні шедеври, що захоплюють високою технічною досконалістю, глибиною сюжету і душевною тепло-

тою, яка струменить з кожного стібка картини. Про серйозну підготовку свідчать і роботи учнів художнього відділення Червоноградської школи мистецтв під керівництвом цікавої і різнопланової художниці Ольги Попіль. Вперше на глядацьке схвалення свої оригінальні роботи виставила художниця-аматор з Червонограда Марія Пашук. А виставка робіт, виконаних неповносправними дітьми та молоддю Червоноградської міської громадської організації «НІКА», всіх просто вразила! Голова правління організації Наталія Хайсанова не тільки зорганізувала вихованців до участі у виставці, де діти показали витвори своїх рук, а й підготувала з дітьми художній номер: пісню «Я — краплинка Твоя, Господи» зал зустрів з надзвичайною теплою, а виконавці отримали заслужені аплодисменти. Солостка, учасниця театру-студії «Ніка» Оля Бучек разом з

друзями — Світланною Пелип, Оленою Хайсановою, Сашком Адодиним та Дмитром Семчієм своєю творчістю змусили зал радіти за них зі сльозами на очах!

Концертна програма була побудована таким чином, що чергувались твори різних жанрів, а поміж них звучали вітання, подяки, було підбито підсумки конкурсу «Благодійник року», вручено нагороди за благодійність для дітей Соснівки. Кожен учасник художнього виступу отримав диплом.

Ніжна, лірична музика збирала людей у Народному домі «Промісвіті», які, оглянувши виставку у фойє, займали місця у залі. Залюбували фанфари і ведучі — Марія Савчук і Віра Олеш — привітали всіх присутніх і запросили до слова президента БФ «Еко-милосердя», організатора фестивалю Павла Савчука, який оголосив свято відкритим.

Славень, спеціально написа-

ний для цієї події соснівськими авторами — Тамарою Мулик та Вірою Олеш, підняв зал в єдиному духовному пориві і відчутті гарного дійства. Як відомо, соснівські релігійні громади живуть дружно і у взаєморозумінні. Цього разу до спільної молитви всіх запросив пресвітер церкви християн віри євангельської Роман Андрушків.

Отримавши благословення від духовника, настала черга і на вітання від міського голови міста Соснівки Євгенія Дубрової. Євгенія Михайлівна щиро пораділа за гарний день і можливість долучитися до свята. Побажала всім розуміння, здоров'я і великого душевного тепла на майбутнє.

Концерт розпочав почесний гість фестивалю — заслужений артист України, кобзар, улюбленець публіки, депутат Львівської обласної ради Остап Стахів. Цей прекрасний митець задав цьогогорічному святу духовності високу, гарну і милозвучну ноту, до якої тягнулися всі виконавці.

(Закінчення на 14-й стор.)

МИ – НЕ ЧУХРАЇНЦІ!

АБО РОЗПОВІДЬ ПРО ТЕ, ЯК ПЕРЕМОЖНО І ЩИРО КРИМ ПОСМІХНУВСЯ ОСТАПУ ВИШНІ

У Криму не всі українці — «чухраїнці» — не вперше доводить керівник зразкової театральної студії «Світанок», заслужений працівник культури України Алла Петрова, яка виховує у своїй студії справжні юні українські таланти. Хоча за документами, які нам залишив літописець країни Чукрен по імені Остап Вишня, виходить, що саме ми і є ті люди, які цю країну населяли. Читаємо: «Південь країни Чукрен омивало море з водою синього кольору. Синім те море зробилося дуже давно, ще тоді, коли найбільший у світі катаклізм і відділив океан від землі. Тоді те море хотіло зробитися океаном — надулося, посиніло, та так синім на весь свій вік і залишилося». Бачите, все сходиться: південь країни омиває море, це точно про Крим сказано. А те, що море — синє, а не чорне, так багато часу минуло — от воно і почорніло. Все сходиться. Навіть головні національні риси чухраїнців:

1. Якби ж знаття?
2. Забув.
3. Спізнився.
4. Яюсь то воно буде.
5. Я так і знав.

Та Алла Петрова разом зі своїми студійцями вперто відмовляється і від назви країни, і від назви народу, навіть від головних національних рис. Вона говорить: ні — країні Чукрен і чухраїнцям, і так — Україні та українцям! Ви самі подумайте, чи здатні кримські чухраїнці зробити те, що роблять юні актори зразкової театральної студії «Світанок» Кримського республіканського центру дитячої та юнацької творчості (КРЦДЮТ).

У 2009 році в м. Києві на Всеукраїнському конкурсі з майстерності актора ім. М. Яковченка Гран-прі отримала вихованка Алли Петрової — студійка Олеся Онопрієнко. В 2010 році у Львові студія «Світанок» виборола перше місце на Всеукраїнському конкурсі «Шевченко-фест». У 2010-му в Полтаві на Всеукраїнському конкурсі юних гумористів «Посміхнемось щиро Вишні» друге місце посів студієць Кирило Сузанський, а третє — Ксенія Мусатенко. У 2011 році театральна студія «Світанок» продовжує свій шлях до перемоги — і в Луцьку на Всеукраїнському конкурсі читців «Тарасовими шляхами» перемогу здобуває Олександра Андреева. А далі — як 2011 рік розпочався, так переможно і завершується, і цьому підтвердження — участь учнів зразкової театральної студії «Світанок» КРЦДЮТ у VI Всеукраїнському конкурсі юних гумористів «Посміхнемось щиро Вишні».

З метою виявлення і підтримки талановитих дітей, сприяння розвитку їхніх творчих здібностей та забезпечення змістовного дозвілля молоді з 18 по 20 листопада 2011 року в Полтавському обласному центрі естетичного виховання учнівської молоді відбувся VI Всеукраїнський конкурс юних гумористів «Посміхнемось щиро Вишні», організований за сприяння Міні-

стерства освіти і науки, молоді та спорту України та Українського державного центру позашкільної освіти. 18 листопада на відкритті конкурсу 63 учасників, які приїхали до Полтави з 13 областей України, привітали господарі обласного центру естетичного виховання, керівництво обласного управління освіти міста Полтави та співголова журі конкурсу, завідувач відділу театральнo-циркового мистецтва Українського державного центру позашкільної освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України Єлизавета Герчикова.

Три дні юні гумористи змагались у трьох вікових групах: перша група — від 10 до 13 років, друга група — від 14 до 17 років і третя — різновікова група читців. Серед юних гумористів України у молодшій віковій категорії перше місце виборола 10-річна Іринка Осадченко, вихованка зразкової театральної студії «Світанок» КРЦДЮТ (керівник А. Петрова) за твір Остапа Вишні «Та доки ж бо» та гумореску І. Блажкевич «Оля Стріха». Акторське виконання Іринкою гумористичних творів викликало як у членів журі, так і у глядачів не тільки сміх, але й бурю аплодисментів. Треба відзначити, що у молодшій групі в Ірині було 18 достойних конкурентів, які стали кращими на обласних етапах конкурсу. Та цього виявилось замало, щоб обійти маленьку десятирічну кримчанку, яка і отримала диплом першого ступеня, ставши переможцем у номінації «Вишневі усмішки» в молодшій віковій категорії Всеукраїнського конкурсу юних гумористів.

У старшій віковій категорії — віком від 14 до 17 років напруга була не меншою, адже тут змагались школярі, які мають за плечима не один конкурс всеукраїнського рівня. Цю вікову категорію від Криму представляв Євген Давиденко, також вихованець Кримського республіканського центру дитячої та юнацької творчості, учень зразкової театральної студії «Світанок».

Євген на конкурсі всеукраїнського рівня приїхав уперше, читав два твори — Остапа Вишні «Понад туманами» та Павла Глазового «Як Кузьму провчила жінка його мила». Оригінальне режисерське рішення, а також майстерне виконання конкурсних творів допомогло Євгенові за балами обійти найближчих конкурентів і привезти до Криму найвищу нагороду — Гран-прі Всеукраїнського конкурсу юних гумористів у номінації «Вишневі усмішки».

Отримавши свої нагороди, учасники конкурсу з нетерпінням чекали на той сюрприз, про який організатори конкурсу говорили ще в перший день творчих змагань. Всі чекали на поїздку до Диканьки. Так, саме до тієї Диканьки, яку оспівував Микола Гоголь у своїх «Вечорах на хуторі поблизу Диканьки». І от цей день настав. Ще здалеку при в'їзді до Диканьки конкурсанти побачили арку, яка колись слугувала входом до маєтку

Іринка Осадченко

Кочубеїв. Саме завдяки старанням та ініціативі цієї родини створено більшість тутешніх визначних місць. Той самий бузковий гай, березовий, ялиновий... Навіть дуби — і ті кочубеївські. Саме на цьому місці зустрічались юна Мотря Кочубейна і гетьман Мазепа. І Миколаївська церква, і родинний склеп Кочубеїв — усе це дає добрий заряд енергії. Та попереду на юних гумористів чекала поїздка ще й до розважального історико-культурного комплексу, який розташований на хуторі Проні, що поблизу Диканьки. Це стало апогеєм дитячої радості і свята, адже учасники і переможці Всеукраїнського конкурсу юних гумористів «Посміхнемось щиро Вишні» побували на справжньому українському хуторі, побачили справжніх українських козаків на конях і зі справжніми шаблями. Крім того, вони подивилися театралізоване дійство з участю гоголівських героїв, їли справжні полтавські вареники, які відрізняються від усіх вареників на світі і за розміром, і за смаком. Два вареники ледве вміщуються на тарілці — це варто побачити, а ще краще посмакувати.

Тож Іринка Осадченко та Євген Давиденко повезли до Криму не лише дипломи переможців, але й міх вражень від полтавського краю та й від самих полтавчан. Час повертатись додому — і учасники конкурсу прощаються з Диканькою, з хутором Проні, з Полтавою. Тепер вони знають, як виглядає найкраща країна на світі. Адже, щоб шось полюбити, треба це спочатку побачити.

І я переконаний, що тепер, читаючи поему Ліни Костенко «Маруся Чурай», діти добре розумітимуть значення слів:

...Буває часом сліпну від краси.
Спилюсь, не тямлю,
що воно за диво.
Оці степи, це небо, ці ліси.
Усе так гарно, чисто,
незрадливо.

Усе як є — дорога, явори,
усе мос, все зветься Україна.
Така краса, висока і нетлінна,
що хоч спинись і з Богом говори.

Рівно через два роки до Полтави придуть нові конкурсанти, щоб позмагатись за право називатись кращими юними гумористами України. Але це буде у 2013 році, а на сьогодні кращими серед кращих юних українських пересмішників стали наші земляки — кримчани!

Вітаємо їх з перемогою! Таки права Алла Петрова, коли стверджує, що не всі українці в Криму (як і в усій Україні) — чухраїнці.

Олександр ПОЛЬЧЕНКО

АНОНС! Телерозповідь про кримський триумф у Полтаві дивіться в телепрограмі «Рідна хата» на ДТРК «Крим» 7 грудня, поч. о 17.25.

Співголова журі Єлизавета Герчикова з нашою Іринкою Осадченко

Кримський школяр так артистично зіграв на сцені цей твір Остапа Вишні, що отримав Гран-прі конкурсу юних гумористів. Може, і ви спробуєте?

— Коли вас починають штовхати під дев'яте ребро з обережним криком: — Уставай! Уже авто під'їхав! Ви схоплюєтесь, продираєте очі й кажете:

— Йі-бо, я не боюсь!
— Одягайся, одягайся — чекають же!
Одягаючись, ви думаете про те, що сьогодні ви перший раз летите на аероплані, натягаєте сорочку на ноги, а голову намагаєтесь усунути в ліву штанину. Це у вас ніяк не виходить, ви стрибаєте на одній нозі по хаті, нервуетесь і лаєтесь:
— Чого вона таку тісну сорочку пошила?

Потім, одягнувшись кінець кінцем, хапаєте під пахву базарового кошика, а портфеля кидаєте на плиту. У вас висмикують кошика, дають у руки портфеля й кажуть:

— Не стрибай же на ходу, будь ласка, а то ще на рейки потрапиш!
— Та я на аероплані! Які там рейки в лихій годині?! Повітрям лечу! От! Потім похапцем прощаєтесь і ще раз кажете:
— Йі-богу, я не боюсь! Бувайте!

Біжите до дверей і б'єте двері коліньми й грудьми... Б'єте довго й уперто.
— Одшепни заціпку.
— Ага! Бувайте...
Трясти вас починає, як тільки ви сіли на авто...
Ви дивитесь на небо й думаете:
«І чого ж воно, Господи, отуди так високо?»

І обережно до товариша, що по вас заїхав:
— Туман... Може, не полетить?
— Полетить...
— Полетить... А як він полетить? Високо?
— Високо полетить...
— Високо полетить... А низько не літає?..

— Високо літає...
— Високо літає... А харащо, мабуть, як високо літає?.. І не страшно, мабуть, як високо літає?..
— Ні, не страшно!
— Як і високо — не страшно? А як низько, так теж не страшно?
— Високо літає...
— Високо літає... Отам? Угорі?..

— Ну да!
Ви дивитесь угору, стежите, як летить ворона, придивляється до тої ворони, і хочеться вам поворожачому затріпати руками... Як крилами...
Аеродром...
Розкинула крила над зеленим спорищем велика зелена птиця...

Коло птиці люди ходять...
— Здрастуйте! Зараз полетите! Будь ласка, в контору... Важать вас, які ви на вагу...

— А скажіть, будь ласка, пасажирів уже не прив'язують?..
— Ні, не прив'язують...
— Не прив'язують... Так, значить, вони неприв'язані й летять?..
— Так і летять.

— Он як... А якби прив'язать, так полетіли б?
— Навіщо ж прив'язувать?.. Кабінка там, вона щільно зачинена. Ви собі сидите й летите...
— Сидячи, значить, летять? Он як... А двері щільно зачинені?..
— Ну да, щільно...

— А то воно, знаєте, двері одчиняються... Воно, знаєте, сидиш, лежиш... Неприв'язаний лежиш, бо тепер уже вдосконалено, вже тепер не прив'язують... Так той... Може ж трапитись пасажир, котрий боїться, а воно, знаєте, двері одчиняться, а пасажирів тепер уже не прив'язують, бо тепер уже вдосконалено...
— Та не біється...
— Я не боюсь... Чого б я боявся?..

І ходите ви круг зеленої великої птиці, що розкинула могутні над спорищем крила... Ходите, мацаєте її, гладите, сіпаете за якісь дрітки...
— Оце аероплан?.. Іч який... Великий аероплан... Він оце й полетить?..
— Він і полетить.
— А як він летить?

— Розженеться, пробіжить і підноситься...
— Отуди біжить?
— Ну да...

І дивитесь ви на зелене поле, куди аероплан побіжить, і чогось вам на думку спадає шалене бажання самому дременути на зелене поле, а потім повернути на сошу й ударити сошею, не озираючись...
— А скільки сил?
— Двісті шістдесят... Мотор «ролройс»... Англійський.

— Сильний, значить... Високо, значить, може... А як менше сил — тоді нижче?
— Ні... Можна й на менше високо...
— А система яка?
— Дорнье-Комета X/2... Дві тисячі

Остан ВИШНЯ

ПОНАД ТУМАНАМИ

(ПЕРША АЕРОПОДОРОЖ)

двісті обертів за хвилину... Сто двадцять верстов за годину.

— Швидко, значить?.. Он як...
— Прошу сідати.
— Зараз-зараз... Це Укрповітрошляху апарат?..
— Ну да! Прошу, товаришу, сідати.
— Зараз-зараз... А це крила?
— Ну да! Прошу, товаришу...
— Зараз-зараз... А це стерно?
— Ну да... Прошу, товаришу...
— Зараз-зараз...

І входите ви в кабіну...
А вам так хочеться ще розпитати...
Вам так хочеться ще постояти, побалакати. Цікава-бо штука аероплан...
Нова штука... Така штука, що мов птиця літає, а ви на ній...
Кабіна...
Може, два з половиною аршини завширшки, а три аршини завдовжки...

А оте, на чому вас посадили, м'якими стрибками, з веселим рокотом, по м'якому зеленому килимові котить... Ви — зирк праворуч, зирк ліворуч, а воно котить... Потім стало... Ви до дверей...
— Уже прилетіли?! Як швидко!

Ех, у цей момент як залопотить же воно! Як же ж і затріщить!.. Вихором летять повз віконечка трісочки, камінці, бадиллячка, грудочки...
А оте, на чому вас посадили, вперед ірвонулось! Ірвонулось і помчалось!

І от якийсь легенький пантерячий скік, виверт якийсь ледве помітний, і весь ваш страх... Ні, що я кажу: «страх». Уся ваша хоробрість од шиї, од голови, од грудей — вона, хоробрість ота ваша, наниз посунулась...
Посунулась і примостилась у вас же

лип з конопель, виткнулась із купи будинків...
Ви — летите...
Ви за кілька хвилин перестрибуєте через Харків, де ще вчора хекали, висолопивши язика, щоб за півгодини, спотикаючись і на себе подібних натикаючись, перебігти з Гончарівки до редакції...
А тапер отак:
— Р-р-ра-аз!
І нема Харкова...
Так тільки оддалік маячить щось, білим молоком залите... Так тільки щось там залишилось таке невиразне... Купка якась будинків манісінських, якісь поміж тими будиночками стежечки, на будиночках на тих якісь пущверіночки димком пшикають...
Як це по-земному зветься? Бовдури? Ви — летите.

ліп з конопель, виткнулась із купи будинків...
Ви — летите...
Ви за кілька хвилин перестрибуєте через Харків, де ще вчора хекали, висолопивши язика, щоб за півгодини, спотикаючись і на себе подібних натикаючись, перебігти з Гончарівки до редакції...
А тапер отак:
— Р-р-ра-аз!
І нема Харкова...
Так тільки оддалік маячить щось, білим молоком залите... Так тільки щось там залишилось таке невиразне... Купка якась будинків манісінських, якісь поміж тими будиночками стежечки, на будиночках на тих якісь пущверіночки димком пшикають...
Як це по-земному зветься? Бовдури? Ви — летите.

ліп з конопель, виткнулась із купи будинків...
Ви — летите...
Ви за кілька хвилин перестрибуєте через Харків, де ще вчора хекали, висолопивши язика, щоб за півгодини, спотикаючись і на себе подібних натикаючись, перебігти з Гончарівки до редакції...
А тапер отак:
— Р-р-ра-аз!
І нема Харкова...
Так тільки оддалік маячить щось, білим молоком залите... Так тільки щось там залишилось таке невиразне... Купка якась будинків манісінських, якісь поміж тими будиночками стежечки, на будиночках на тих якісь пущверіночки димком пшикають...
Як це по-земному зветься? Бовдури? Ви — летите.

чотирикутники: зелені, жовті, сірі, чорні... То клаптики землі.

А он покручена якась срібляста гадючка... То — річка...
І все таке маленьке, таке рельєфне, таке дивовижне й незвичне...
Он на зеленому тлі — купка білих...
А біля їх якась лялька совається з малісінькою патеричкою в руках...
Що воно за штука?!

Вівці!
Та й манісінські ж які вони!
Он череда з мініатюрних сірих, білих, чорних, рябих корівок...
А шляхом, таким вузесеньким, вузесеньким, тарадаєчка, така, як коробочка од гілць, котить... А в тарадаєчку хтось kota застріг...
А лялька kota того поганяє...
І думаєш собі: коли ж ото ляльки на котках почали їздити?

А як глянеш уподовж — плахта! Величезна плахта... А на плахті на тій хтось купки манісінських біленьких хаточок побудував...
Дивні діла твої, чоловіче!
Полтава!
Пізнав... Здорово поменшала. Зразу видно, що на округу йде... Де ж таки йй, такий мініатюрний, за губернію правити... І Ворскла побігла таким біля неї біленьким рівчаком...
От узв'яз би й перестрибнув!..

І знову плахта. І знову біжать зелені, чорні, сірі чотирикутники...
А іноді серед їх, чотирикутників тих, зеленій або чорній великій шмат — то радгоспова земля нивки селянські розсунула...
От під вами величезна чорна хустка, а на ній гурт манісінських дівчаток з біленькими голівками... Бурякова плантація...
Лубни!
Пізнав... Сула їх обіймає з одного боку... Пригорнулась одним берегом і простяглась далі луками...
Летимо над колією над залізничною...
Отакінька коля... Рейки, як дрітки.

Зирк — поїздок котить. Там десь спереду білим димком пихкає... І таке воно маленьке, коротеньке, чорненьке... Тільки:
— Пих-пих-пих!
Р-р-раз! — і поїздок уже ззаду вас: — Пих-пих-пих!
І куди воно, мале, пнеться?!

Ще раз озирнувся — миша якась сіренька на рейках надсаджується...
— Будь здоров, кур'єрський! Кашаний на здоров'я! Нам ніколи!
...Маленькі озерецька, маленькі лісоцьки, маленькі річечки, маленькі сільця.
І все це там — під нами! А ми зверху!..
Яготин... Качнуло трохи...
— Тут завжди, — сусіда каже. — До Дніпра підлітаємо. Поколише трохи...
Хай поколише. Ямки тут повітряні трапляються...
Як у яму вскопиш, тільки:
— Хух!
І вниз!
І тоді все хоробрість до горла, до голови, до очей...
Як на Великдень на гойдалці, як униз лежиш...
Потім знову плывеш рівно...
Потім:
— Хух!
Гойдануло трохи...
Дніпро блиснув! Київ од Дніпра до лаврської дзвіниці подерся... А дзвіниця лаврська хрестом на вас нахваляється:

— Бога,— мовляв,— за бороду хапаш?! До ангелів дорівнявсь?! Літаєш?!

— Літаю, голубчику, літаю... І маленька ти тепер, і тоненька ти тепер... І дзвону твого не чує, лавро Київська, — машина перегула...
Зелене поле, а на нім біле коло...
Київський аеродром...
— Хух! І вниз...
— Стук! І підстриб по зеленому полю...
— Стій!
— Будь ласка! Приїхали!

І перед дверима усміхаються пілот і механік...
— Ну як?
— Нічого! Спасибі! Дуже добре!
— Не страшно?
— Ні! А як вас машина слухається! Сміється пілот радісно...
Такий маленький, чорнявий... І біля такого гіганта-птиці... І він, гігант той, йому кориться.

Людина! «О, це бринить гордо!»
1925 р.

Евген Давиденко у сценічному гумористичному «польоті»

такі всередині, тільки на отоманці й у черевиках...
Під вами, товариші, земля залишилася...
Падає земля од вас кудись туди вниз, падає швидко, невпинно падає... Вся земля, скільки ваше око її вхопити може, униз мчить. Меншають хати, дерева зеленими кучерями закриваються, коні на щурів перекидаються, люди — ляльками робляться, струнки вузенькими лінійками простягаються вулиці, вздовж і впоперек якісь лялькові будівлі прорізають... А гіподром, де кінські перегони неділями влаштовуються, — так гіподром той не широкий шлях, а кинутий на зеленім килимі мотузок... А може, не мотузок, а попельста гадюка великим колом скрутилася і серед левади спати лягла...

А далі під вами хтось із великого глечика молоко розлив... То туман на Харкові сидить.
Ви вже не на землі, а над землею... Ви в повітрі... Ви там, де, може, були тільки секунд п'ять, та й то в дитинстві, коли летіли з дуба од сорочачого гнізда.
Ви залишили під собою те, на чому кілька десят років збивали підметки, натирали мозолі, скорочувались за штатами, хвилювалися за ставку...
Ви залишили під собою те, з чого задрібно дивилися на задрипаного горобця, як він із вашого смітника летів на сусідську клуню і, летячи, весело цвірінкав.

А пригадуєте ви собі такі хвилини, коли, лежачи горілиць на леваді, ви десь у недосяжній блакиті намащували прижмуреним оком шуліку, що гордо кружляв над вами, із вас такі ж і посміхались?
Пригадуєте?
Так майте ж на увазі, що то ви тепер за того шуліку правите, що то ви тепер прижмурюєте десь у блакиті заспане око й, посміхаючись, дивитесь на дзвіницю, що, як Пи-

жжик... А може, менше, а може, й більше — не міряв... Вікна в кабіні праворуч і ліворуч, завісочками позапинувані... Спереду в кабіні каніпка на два чоловіки і ззаду — на два чоловіки... А посередині порожньо — там, як люди посідають, там їхні ноги... Праворуч — двері... В ті двері пасажирі заходять, коли летіти збираються...

На задній стінці правила повішено, чого робити не дозволяється... Не дозволяється цигарок палити, гвинти одкручувати, шасі переплювати, «рятуйте, хто в бога вірує» кричати, горілку пити, штрикати голкою пілота у віконце: постій, мовляв, голубчику, я додому хочу! Ікон у кабіні немає... Молитися Господові Богові можна в куточок. Хапати за руку сусіда, проказуючи: «Боже мій! Боже мій! Уже падаємо!» — не можна.

Сусіда може вдарити. За це він ні по яких кодексах не відповідає... Сіли ви... Отут уже починається... Тут пасажир, котрий дуже боязкий, сіпаеться до дверей...
Отут якраз воно й загуде... Загуде, затріщить, мигнуть перед вашими очима ангари... Вас понесло.

Пасажир, котрий боязкий, дивиться на сусіда, і в очах у його такий знак запитання, як каланча...
— Уже, значить, нас полетіло?

— Уже, значить, нас полетіло?

— Уже, значить, нас полетіло?

Невелике наше степове містечко Джанкою. Одні його називають столицєю Кримського Присивашся, інші — воротами Криму. У роки громадянської війни 1918-1920 років його називали кримський або «білий» Верден, оскільки тут знаходився штаб білогвардійських військ, і звідси здійснювалося командування обороною перекопсько-сиваських укріплень. І всі по-своєму мають рацію. Але, за великим рахунком, — це найбільше Кримське перехрестя. Саме тут перетинаються основні магістральні шляхи-дороги Криму: з Перекопу на Феодосію і Керч, із Чонгара на Сімферополь і далі, на Севастополь або Південний берег Криму. Саме ця особливість наклала відбиток на все життя Джанкою з часів ринків найманої робочої сили кінця XIX століття до наших днів. Ці та, можливо, інші чинники сприяли тому, що місто постійно поповнювалося переселенцями з різних місцевостей, перш за все України та Росії. До подібних переселенців належить родина Чумаків, глава якої з 30-х років XX століття проживає на вулиці Транспортній. Відома ця родина в Джанкою не лише тим, що глава родини — Чумак Олексій Юхимович — найстаріший мешканець Криму, але й тим, що двоє його нащадків — один із синів та один з численних онуків, є докторами наук.

Повна історія славного роду Чумаків ще не написана. Але, за родинними переказами, вони походили з тих задунайських, колишніх запорозьких, козаків, які після руйнування Запорозької Січі генералом Текелі в 1775 році за наказом російської імператриці Катерини II втекли в Добруджу, а потім оселилися в південній частині дельти Дунаю. «Пішли під турка», — як самі з гіркою в ті часи говорили колишні запорожці. Як відомо, перед російсько-турецькою війною, у травні 1828 року, більшість задунайських козаків на чолі з Йосипом Бондарем (Гладким) під Ізмаїлом перейшли на бік російських військ і допомагали їм зі своїми човнами переправлятися на правий берег Дунаю. Пізніше, в травні 1832 року, було створено Азовське козацьке військо. Отаманом було призначено Йосипа Гладкого. Землі Азовському козацькому війську були виділені на кордоні сучасних Запорізької і Донецької областей, де раніше розташовувалася Кальміуська паланка Війська Запорозького.

Але предки родини Чумаків та інші задунайці з Добруджі переселилися до Таврії значно пізніше. За однією версією — після Східної війни 1853-1856 років. Як відомо, Кримська війна 1854-1855 років була її частиною. За іншою версією — лише

після скасування кріпацтва, тобто після 1861 року. Переселенці заснували біля безлюдних берегів Каркінітської затоки село Чурум. Воно входило до складу Дніпровського повіту Таврійської губернії. Зараз це село Олексіївка Каланчаського району Херсонської області. Своїми силами побудували хатини та пристань. Тих перших споруд давно вже немає. Старі глинобитні будинки зруйнували підтоплення від каналу. Залишилися лише величезний старий цвинтар. Мешканці села займалися хліборобством, вівчарством, видобутом солі та рибальством. 1870 року в Чурумі, в родині Чумаків, народився син Юхим. Він був довгожителем і прожив 98 років. У нього була велика селянська родина: чотири сини та дві доньки. 27 лютого 1904 року народився Олексій Юхимович Чумак.

Залізничній. Незабаром почали виділяти землю під забудову «Залінії». Родині Чумаків, як і багатьом працівникам залізничного транспорту, нарізали земельну ділянку на майбутній вулиці Транспортній. У вересні 1936 року родина побудувала охайний, навіть за теперішніх часів, будиночок, в якому Олексій Юхимович живе і зараз. Незабаром у родині довгожителю народився старший син Леонід, а 1938 року — другий син Віктор.

Під час війни родина Чумаків пережила окупацію. Олексію Юхимовичу довелося при німцях працювати будівельником і залізничним ремонтником. Відразу ж після звільнення його було направлено на відновлення Керчі, повністю зруйнованої військовими діями. Але незабаром він був відізнаний і мобілізований військоматом

У центрі — Олексій Юхимович Чумак, кримський довгожитель; ліворуч біля нього — дочка Тетяна Олексіївна Негрова (Чумак), зараз мешканка канадського Ванкувера, праворуч — онук Олександр Іванович Негров, ректор Санкт-Петербурзької протестантської академії

СЛАВИТЬСЯ КРИМ, УКРАЇНА І СВІТ — ЧУМАКАМИ!

Зараз, як на свої 107 з половиною років, — у нього досить ясна пам'ять. І багато епізодів уже давно минулих він добре пам'ятає. Наприклад, як бійці 15-ї дивізії Червоної Армії для своєї кінноти буквально розгребали купу солі, заготовлену селянами в соляних озерах біля Чурума. Шкода тільки, що праця була марною. Адже заготовляли для господарства. Що ж до політичної боротьби, то родина Чумаків завжди була аполітичною. Армії пішли, а життя продовжувалося. Робочі люди знову працювали, як і раніше, до революції. У середині 20-х років Олексій Юхимович одружився, і 1928 року у нього народилася старша донька Тетяна. А на селі ставало жити все важче. Коли в 1930 році жителі села дізналися, що в Криму створюється рибальська артіль, сіли на свої баркаси і перепливали Каркінітську затоку в селище Сарабулат на кримському узбережжі. Зараз це селище Портівне на захід від заповідника «Лебедині острови». Артіль спеціалізувалася на ловлі осетрових, найбільш дорогих порід риби. У Сарабулаті народилася друга донька, але прожила зовсім недовго. Життя знову ставало важким. Відгомони Голодомору докотилися і до найдавніших куточків Північного Криму. У 1933 році родина Чумаків — Олексій Юхимович, дружина Ганна Іванівна та донька Тетяна переїхали до Джанкою. Глава родини влаштувався вантажником у коморі залізничної станції «Джанкою». Родина жила у той час на квартирі по вулиці

у діючу армію. У селі Мар'їно під Сімферополем у сорок років проходив курс молодого бійця, але так, як і раніше, до війни, служити не довелося. Після складання присяги деякий час перебував під Севастополем, а потім його переправили до Румунії, де його підрозділ відразу ж кинули на місто Плоешті. Тут Олексію Юхимовичу довелося брати участь у захопленні аеродрому диктатора Антонеску. У лютому 1945 року він зі своєю частиною вже був в Угорщині на озері Балатон, де в цей час йшли запеклі бої з фашистами. Перемогу Олексій Юхимович зустрів у Болгарії. За участь у бойових діях Олексій Чумак був нагороджений орденом «Вітчизняної війни» II-го ступеня та медаллю «За перемогу над Німеччиною».

Після демобілізації, у вересні 1945 року, Олексій Юхимович повернувся додому та незабаром в його родині народився третій син Олександр. Родина Чумаків стала традиційно багатодітною. І знову почалися мирні трудові будні. Спочатку Олексій Юхимович працював на Джанкоюській нафтобазі, де за високі показники зі зміцнення загальної протипожежної охорони йому була оголошена подяка директором Зайцевим. З 1955 до 1964 року, до виходу на пенсію, він працював у будівельно-монтажному управлінні «Украдгоспбуд». За час роботи йому двічі вручався значок «відмінник», тричі оголошувалася подяка і тричі він нагороджувався почесною грамотою і грошовою премією. У 1960 році фото Олексія

Юхимовича було занесене на Дошку пошани «Украдгоспбуду». Але і на пенсії він влітку працював у колгоспах на скиртуваннях під час жнив. За радянських часів колишнього фронтовика на урочисті заходи майже не запрошували. Але, як і всіх ветеранів, нагороджували ювілейними медалями. А він жив і працював, радів успіхам своїх дітей. Уже в роки Незалежної України про нього, що правда ненадовго, «пригадали» і Олексій Юхимович Чумак був нагороджений медаллю «За мужність» III-го ступеня і медаллю Жукова. І знову забули.

Велике ж було здивування виборчої комісії на виборах 2004 року, коли на дільниці прийшов своїм ходом столітній виборець, про якого ніхто і не підозрював! Ця новина миттєво облетіла Джанкою і на якийсь час затмарила політичні пристрасті. Виявляється, в нашому місті проживає довгожитель. У такому випадку з виборчої дільниці до довгожителя прислали автомобіль, аби доставити його на вибори, чому Олексій Юхимович сильно здивувався, кажучи, що він ще не зовсім пропавший. Та й зараз, як майже вісім років тому, він такий же бадьорий та рухливий. На своєму подвір'ї підтримує ідеальну чистоту і порядок. Город і палисадник завжди оброблені і доглянуті. Правда, останнім часом йому допомагає правнучка Олена Олександрівна. І не буває тижня, аби хтось з родичів не приїхав відвідати родинного патріарха. А сімейство Чумаків досить численне та дружне. І це незважаючи на те, що родина фактично розділилася за релігійною ознакою. Вірніше, можна сказати, що жіноча половина родини, тобто дружина Олексія Юхимовича, Ганна Іванівна та дочка Тетяна Олексіївна, бо вони є прибічниками протестантської релігії євангельських християн баптистів, у народі вони відомі як «штундисти». 1986 року Ганна Іванівна пішла з життя, залишивши про себе добру пам'ять.

Цікаво склалася доля дітей Олексія Юхимовича і Ганни Іванівни. Дочка Тетяна Олексіївна вийшла заміж за прибічника цього ж віросповідання Івана Негрова. У самої Тетяни Олексіївни четверо синів. 1994 року, незабаром після розвалу СРСР, двоє

старших синів — Анатолій та Сергій — виїхали до США і живуть зараз разом з сім'ями в Лос-Анджелесі. Третій син, Павло Іванович, 1996 року виїхав до Америки разом з матір'ю, Тетяною Олексіївною. Вони живуть у канадському місті Ванкувері. Але найвідоміший — четвертий син Тетяни Олексіївни та онук Олексія Юхимовича — Олександр Іванович Негров. Після школи навчався в Ленінградській (зараз — Санкт-Петербурзькій) протестантській духовній академії, потім 10 років проповідував у Криму, на Кубані, в Канаді, США, Німеччині, ЮАР. Пізніше в Німеччині захистив дисертацію і став доктором богословських наук віри християн баптистів-євангелістів. Зараз він — ректор Санкт-Петербурзької протестантської духовної академії, де й сам навчається.

Старший син Олексія Юхимовича, Леонід Олексійович, навчався в Харківському авіаційному інституті. Потім усе трудове життя працював та був провідним інженером на оборонному заводі. Остання трудова посада — заступник директора. Зараз — на пенсії.

Середній син Олексія Юхимовича, Віктор Олексійович, закінчив Кримський сільськогосподарський інститут ім. Калініна (зараз — Кримський аграрно-технологічний університет), факультет плодочовництва і виноградарства. Осць що пише Віктор Олексійович у своїх рукописних «Деяких спогадах»:

«...А після закінчення інституту, за власним бажанням, я вибрав найнижчу посаду при розподілі в обласний трест овоче-молочних радгоспів. Був прийнятий на посаду бригадира в радгосп «Зеленогірський» Білогірського району. (Зараз це господарство називається ВАТ «Ефір»). Чому обрав найнижчу посаду? Хотів пізнати себе. Особливо, як прийме мене колектив, чи зможу я працювати з людьми? Все вийшло. Мене визнали і до мене добре ставилися. Це були мої перші кроки як фахівця, як вже дорослої людини.

У районі мене запримітили. І я через 8 місяців переїхав на роботу в Білогірське управління сільського господарства. Проїшов там гарну школу, школу управління, школу відповідальності. Першу подяку в моїй трудовій книжці підписав началь-

ник управління Микита Лаврентійович Кравець. Це були великі люди, в основному фронтовики, було у кого навчатися. І я вчився. ...Переді мною відкривалася велика перспектива: головний агроном, голова або директор радгоспу — і так далі. Мої друзі, товариші по роботі в управлінні, такими і стали. Але, напевно, доля зі мною розпорядилася по-іншому. Пішов я 1965 року у квітні в Кримську філію Всесоюзного науково-дослідного інституту олійних та ефіроолійних культур (ВНДІОЕОК), який розташовувався у селищі Кримська Роза Білогірського району. У серпні 1965 року на базі філії рішенням уряду було створено ВНДІ ефіроолійних культур. Зараз це Інститут ефіроолійних і лікарняних рослин (ІЕЛК) Української академії аграрних наук (УААН)».

У цьому закладі Віктор Олексійович працює вже 47-й рік! 1971 року Віктор Олексійович захистив в Одеському сільськогосподарському інституті кандидатську дисертацію, і 1972 року йому було присвоєно науковий ступінь кандидата біологічних наук. А 1996 року в Києві, в Національному аграрному університеті, захистив уже докторську дисертацію, після чого йому було присвоєно науковий ступінь доктора сільськогосподарських наук. На сьогоднішній день Віктор Олексійович Чумак опублікував понад 130 наукових робіт. Закінчуючи свої «Деякі спогади», він пише:

«Продовжую жити, працювати і бути таким, яким мене виховали батьки, школа, інститут, трудовий колектив, та і сам. Вірив, вірю і не зрадив ідеали радянського часу. У людині цінну порядність, душевність, працьовитість і системність. Прагну бути таким».

Потрібно додати, що він і зараз продовжує плідно займатися науковою діяльністю. Щороку буває в науковому відрядженні на Чонгарському півострові, досліджуючи популяції комах.

Молодший син Олексія Юхимовича, Олександр Олексійович, закінчив Одеський електротехнічний інститут зв'язку. Зараз живе в Сімферополі. Керує приватною фірмою зв'язку.

Ось таке велике і славне сімейство Чумаків з козацьким корінням почало свій життєвий шлях з Джанкою, з вулиці Транспортної. У народі кажуть, що на таких людей Земля тримається. Більше б таких родин по всій Україні!

Віктор ТУРЧИН
м. Джанкою

Зліва направо: Віктор Олексійович Чумак, доктор сільськогосподарських наук, Олексій Юхимович Чумак, Віктор Семенович Турчин, краснавець

САМОСПАЛЕННЯ...

По-різному люди відзначають свята, тим більше, коли це свято не родинне або твоєї Батьківщини, а свято загарбника, що примушує тебе радіти кризь сльози.

Саме таким антисвятком була для Василя Макуха 60-та річниця Жовтневої революції, яку готувались «із помпою» провести в Києві. Він вирішив напередодні гучної чужинської дати зробити власний акт протесту — спалити самого себе на Хрещатику. Щоби навіть байдужі українські пристосуванці помітили — ще має Україна героїв! Вона хоч і притиснена загальною русифікацією, але є люди, кому до самісного серця, до крові, до самозречення болить її принижений стан — без рідної мови, без національних звичаїв. Тому 5 листопада 1968 року Василь Макух облив себе бензином на Хрещатику біля будинку № 27 і підпалив...

Живий смолоскип викликав жах на завжди люднему Хрещатику. Не відчував страху тільки полум'яний, у прямому сенсі, патріот України. Він вигукував у натовп те, що давно наболіло на душі: «Слава Україні!» «Смерть советським окупантам Чехословаччини!» Бо саме навесні 1968 року радянські танки давили повсталі народи чехів та словаків, які намагались вирватись із ненависного «соціалістичного табору».

Хто ж такий Василь Макух? Народився 14 листопада 1927 року в Західній Україні, що була тоді під Польщею. Ходити до школи не було грошей, але хлопець отримав так зване «родинне виховання», що, крім грамоти, навчало головному — беззастережно любити Батьківщину. Ще підлітком пішов до лав УПА. У 18 років, поранений 8 кулями, потрапив у радянський полон, зазнав тортур, однак на всі запитання слідчих вперто твердив одне: «Не знаю». Навіть «не знав» власного імені. Його прізвище видав хтось інший — слабкіший. Тюрма, концтабір — звичайний шлях українських повстанців. Повернувшись, одружився, мав 2 дітей, але становище зрусифікованої Батьківщини не давало спокійно жити. Почав писати листи-протести до ЦК КПУ, але відповіді не отри-

мав, натомість посилювся нагляд з боку КДБ. Нарешті визріло рішення, як можна висловити свій протест, щоб про нього дізналась хоча б децима українців — спалити себе на головній вулиці України! Друг Григорій Ментух відмовляв од фатального кроку, але сміливець відповів: «Тільки прийнявши остаточне рішення, я відчув полегшення. На самоспалення я йду з усмішкою!»

Минуло 43 роки. 5 листопада цього року українці Донеччини зібрались вшанувати пам'ять Василя Макуха, який є справжнім Героєм України. Здавалось би Захід і Схід — різні регіони нашої держави. Але саме в Донецьку Віктор Тупілко — учасник 1-ї категорії ліквідації аварії на ЧАЕС, голова організації інвалідів «Чорнобиль-допомога», зібрав матеріал про В. Макуха і хоче видати про нього книгу.

Ірина МОЛЧАНОВА,
голова Маріупольського Союзу українців

Книгу «Біля витоків Незалежності», що розповідає про життєвий шлях відомих українських патріотів другої половини ХХ століття, презентовано в Чернігові, передає кореспондент УКРІНФОРМУ.

Книга містить нариси як про пошанованих в Україні людей — Григора Тютюнника, Василя Стуса, Володимира Івасюка, так і про тих, чий імені і справи досі залишаються в тіні. В їх числі, зокрема, Василь Макух і Данило Шумук.

Василь Макух спалив себе на Хрещатику в 1968 році, протестуючи проти радянської окупації України та введення радянських військ у Чехословаччину. В Україні його не пам'ятають і не шанують, хоча чеського студента Яна Пелеха, який зробив те саме у Празі, на батьківщині визнано національним героєм і всіляко пошановано. Так само Данило Шумук, який провів у таборах 42 роки. Це — легендарна людина, його приймали американський президент і лідери європейських держав, у нас же про нього рідко хто згадує, — зауважив голова правління Молодіжного руху Києва, автор ідеї і керівник проекту «Шляхом українських патріотів» Арсеній Пушкаренко.

Обсяг нової книги про патріотів — понад 300 сторінок, наклад — 1000 примірників.

Фото зі зборів, на яких українці Донеччини пом'янули В. Макуха

ВОСКРЕСЛА «СВІТЛИЦЯ» — ВОСКРЕСНЕ Й УКРАЇНА!

Українці Криму та всі, хто читав цю цікаву, аргументовану, неупереджену громадсько-політичну газету, були шоковані її закриттям. Кожен питав себе, кому це вигідно, хто пішов на такий ганебний вчинок? Щоб українці, які не цураються своєї мови та національної гідності, не могли отримувати правдивої інформації, знати нефальсифіковану історію України та історичних постатей, які все життя віддали боротьбі за волю і незалежність України?! Як не приховували «любі друзі» цей антиукраїнський крок, все стало явним.

Ще великий патріот Індії Джавахарлал Неру свого часу писав: «Інтелігенція, політична еліта, яка вихована колонізаторами, завжди буде ворогом свого народу». Ці далекоглядні слова в повному обсязі відносяться до української псевдоеліти. Створення кланово-кримінальної системи для особистого збагачення влади та десятка сімей — яскраве підтвердження цих пророчих слів. Пострадянська псевдоеліта ніколи не відважиться на демонтаж кланово-кримінальної системи, щоб поділитися з народом своїми надприбутками. Їх особисто влаштує становище, коли багаті стають казково багатими, а бідні — жебраками. Політичні казкарі з пострадянським мисленням керують державою більшовицькими методами, слухають тільки себе, діючи за принципом «хто не з нами, той проти нас». Парадокс українського суспільства в тому, що воно роками вірить політикам, які розказують різні небилиці, навіть, що вовк скоро стане вегетаріанцем. А треба кожному особисто думати своєю головою та робити все від нього залежне, щоб до влади прийшло молоде покоління, виховане на європейських цінностях та національній ідеї свободи, соборності і незалежності.

Один із казкарів, кого майдан виніс на найвищий державний олімп, обіцяв зробити 10 кроків назустріч людям, що багаті поділяться з бідними, а зробив усе навпаки — величезними кроками пішов назустріч олігархам-мільярдерам, а бідних змусив поділитися з багатими. Ні у кого, хто був і є при владі, не боліла душа і не страждала совість, що Україна за життєвим рівнем та якістю життя посідає останнє місце в Європі, а наші олігархи входять в сотню найбагатших у світі. Розшарування між бідними і багатими зростає, а наші багатії, виховані минулим, не діляться своїми статками з народом, як добровільно роблять це мільярди Америки та Європи. Найбагатші американці Білл Гейтс і Баффет віддали на потреби американського суспільства по 25 мільярдів доларів, суму, яка дорівнює бюджету України.

Українці мають добре усвідомити, що першим кроком будь-якого президента повинен бути указ про відсторонення бізнесу від влади. Другим — судова реформа, як в Європі, де суддів усіх рівнів вибирають на 5 років з правом відкликання за порушення Конституції, присяги та неправосудних рішень. А третій крок, найважливіший для життя українського на-

роду та збереження української нації, — це наша земля, яку треба віддати безкоштовно в оренду на 99 років українським селянам, як зробили Канада і Австралія (де 30% фермерів — етнічні українці), тому вони стали найбагатшими країнами світу. Всі інші кроки та реформи — похідне від перших трьох.

Щоб творити добро та служити народу України, треба мати лише силу волі й відповідальність перед Богом, історією, українським народом. Українці Криму, і не тільки, дуже влячні керівництву Міністерства культури України та Газетно-журнального видавництва, зокрема, директору Олесі Білаш за сприяння у відродженні української газети «Кримська світлиця».

Іван ГАСЮК,
почесний голова Кримського Республіканського товариства політ'язнів і репресованих та почесний голова Алуштинського міського товариства «Просвіта»

УВАГА! Троє кращих організаторів передплати на «Кримську світлицю» отримають у подарунок книгу відомого вченого-історика В. Сергійчука про Голодомор в Україні. Надішліть до редакції копії передплатних абонементів на «КС» на 2012 рік — ті, у кого їх виявиться більше (перша трійка), стануть власниками цієї книги!

ф. П-1

Державний комітет зв'язку та інформатизації України

АБОНЕМЕНТ

На газету **90269**
журнал (індекс видання)

«Кримська світлиця»

(найменування видання)	Кількість комплектів
------------------------	----------------------

на 200 ___ рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Куди (поштовий індекс) (адреса)

Кому (прізвище, ініціали)

ДОСТАВНА КАРТКА-ДОРУЧЕННЯ

На газету **90269**
журнал (індекс видання)

«Кримська світлиця»

Вартість передплати	грн. ___ коп. ___	Кількість комплектів
перерахування	грн. ___ коп. ___	

на 200 ___ рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

поштовий індекс місто село

код вулиці область

буд. корп. кв. район вулиця

прізвище, ініціали

НА 2012 РІК «КРИМСЬКУ СВІТЛИЦЮ» МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ НА ПОШТІ!

Газета вже є в каталозі передплатних видань України. Її індекс — 90269. Вартість передплати на 1 місяць — 8 грн. 01 коп., на три — 24 грн. 03 коп., на півроку — 48 грн. 06 коп.

Закликаємо читачів — давніх і нових — підтримати свою газету й передплатити «Кримську світлицю» не лише для себе! Зробіть подарунок своїй школі, бібліотеці, рідним, знайомим: чим більше у нас буде шанувальників, тим надійніше у газети майбутнє і менше шансів на повторення тих негарздів, які довелося пережити редакції разом з читачами за останні півтора року.

Тим передплатникам, які з відомих причин не змогли отримувати газету у 2010 році, «Кримська світлиця» — в рахунок погашення боргу — до кінця поточного року надходитиме поштою. Через порушені договірні стосунки придбати «Світлицю» в кіосках «Союздруку» поки що не можна, тому краще оформити передплату: на 2012 рік це можна зробити на пошті (публікуємо передплатний абонемент), до кінця поточного року — через бухгалтерію Газетно-журнального видавництва.

З усіх питань стосовно передплати звертайтеся за адресою: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, ДП «Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури і туризму України», Іван Порхун.

Тел./факс: (044) 498-23-64
електронна пошта — nvu.kultura.porhun@gmail.com

Поточні номери газети можна отримати також і в редакції.
Контакт. телефони: (0652) 51-13-24, 51-13-25

ШАНОВНІ «СВІТЛИЧАНИ»! Просимо вас посприяти у налагодженні інформаційно-популяризаторських осередків «Кримської світлиці» у Криму й усій Україні. Відгукніться, хто міг би допомогти в організації передплати і поширення газети на місцях, хто став би її позаштатним громадським кореспондентом і розповсюджувачем. Допоможіть українському просвітницькому друкованому Слову утвердитися в інформаційному просторі всієї держави і Криму зокрема! **Телефонуйте: (0652) 51-13-24, (050) 957-84-40**

ПОЕТЕСА, ЯКА ВИБУДОВУЄ МОСТИ НАД БЕЗОДНЕЮ ЧАСУ...

Минуло кілька років відтоді, як я познайомився ще з однією людиною (бо скільки ж їх, тих знайомих, було у мене з добрим, прекрасними людьми за мій уже такий солідний вік!) і, як виявилось, чудовою поетесою з Києва Наталею Волошко.

Наталія Миколаївна Волошко (Дорошенко) народилася на півдні України, у серці степів — Новій Одесі. Родом із надбережжя Бугу, де сива ковила займається вогнищем циганських спідниць, де полуденні зорі падають у траву абрикосами, а скіфські кам'яні баби зберігають тайну курганів і тчуть із мовчання правічні пісні...

Живе і працює в Києві. Авторка трьох поетичних книжок і багатьох публікацій у пресі.

...Якось під час своєї літньої відпустки вона мандрувала кримськими туристичними стежками і під завесу вирішила завітати й до редакції газети «Кримська світлиця», розміщеної у кімнатах бази-готелю МДЦ «Артек», що по вул. Гагаріна, 5 у Сімферополі, а це ж — через дорогу від залізничного вокзалу! По-молодечому рвійно увійшла вона до кімнати, принісши з собою пахощі моря і гірської лаванди, привезених з південнобережжя, сонячну усмішку на красивому засмаглому лиці...

Найпершим словом після нашого знайомства було шире вітання від мого давнього знайомого, відомого поета, автора славнозвісної пісні «Чорнобривців насяєла мати...» Миколи Сингаївського та велике бажання нашої київської гості потиснути руки тим, хто, за її словами, робить благородну справу — видає єдину україномовну газету в зросійщеному Криму «Кримську світлицю» — справжню криницю духовності кримських українців. А ще Наталія Волошко подарувала мені, тодішньому редактору відділу літератури та мистецтва, свою першу збірку поезій «Жінка, яка в мені...»

Того ж дня я відчув радість відкриття для себе ще однієї цікавої поетеси, вірші якої мене схвилювали і дуже припали до душі. Їх хотілося читати і перечитувати. Ця ошатно видана книжка засвідчила, що в літературу йде талановита особистість, що її поетичне слово здатне хвилювати серця читачів своєю ширістю, художньою довершеністю думок і почуттів.

Тоді ж, у 2005 році з творчістю поетеси Наталі Волошко «Кримська світлиця» познайомила і своїх читачів. А згодом у Наталі з'явилася й друга збірка поезій з дещо інтригуючою назвою «Три крапки». «Вона «вишиває ніч досвітніми віршами», розпізнає житейські ритми через «формулу косинуса дощу»... І боїться бути розгаданою, як і «девальвації слів, почуттів, сподівань». Така вона, Наталія Волошко — затята, жагуча, бентежна», — так про неї, Наталю Волошко, та її творчий ужинок сказала поетеса Антонія Цвіт.

Минали дні, місяці, роки після нашого першого творчого знайомства. Наталія Волошко ніколи не залишалася байдужою до долі «Кримської світлиці», і хоч живе та працює в Києві, але подумки та в листах разом з колективом гірко переживала економічні та моральні негаразди, котрі звалилися на колектив редакції, і вірила, що газета «не вмере, не загине».

Такої оптимістичної думки дотримується й нині.

«Тримаймося за руки, любі мої кримчани, не пориваймо сили духа, не втрачаймо надії на краще! Будьмо!» — так підбадьорювала нас у скрутні години в своїх листах з Києва наша читачка і авторка Наталія Волошко.

А нещодавно в неї побачила світ третя збірка віршів «Мости над безоднею часу...» Це вірші уже зрілої поетеси, яка уміє добре володіти художнім словом, котре народжується в її неспокоїній душі і вирає усіма барвами справжньої поезії, болить болями кожної простої людини, яка опинилася в епіцентрі нашого нинішнього розбурханого, нестабільного життя-буття.

Ось як про творчість Наталі Волошко відгукнувся в передмові до збірки відомий поет Петро Осадчук: «Думаючи про найхарактерніше, про притаманне поезії Наталі Волошко, маю сказати: кожен справжній поет, незалежно від тембру і висоти громадянського голосу, є речником рідного народу. Кожен такий поет поєднує у слові земне й небесне, він є універсальною мембраною свого часу, що вловлює найтонші коливання атмосфери під небом своєї Батьківщини... Наталія Волошко в достойних наслідування традицій української поезії робить виклик бездуховності, який мають почути ті, кому цей виклик адресовано...»

Сповнена великої любові до життя, до своєї Вітчизни, українська поезія закликає словами великого Майстра: перемагають і живі! Саме ці мотиви суголосні серцевинні сутності нової книжки Наталі Волошко».

Сказано досить емко, виразно і точно. Отож, після таких підбадьорюючих слів Петра Осадчука, висловлених на адресу авторки Наталі Волошко, їй нічого не залишається робити, як ще наповнити, ще завязати працювати на своїй поетичній ниві, відбудувати мости духовності над безоднею часу, якого, на жаль, у кожного з нас обмежений ліміт, шліфувати до блиску кожне речення, кожну глибоку думку, відшукувати, як писав поет, у словесній руді кристалики справді неповторного художнього слова і доносити його, те слово, до читача. Нехай «чорні kwasолінки букв», які поетеса Наталія Волошко «старанним міжряддям висіває в білу глину аркуша», проростають буйними сходами великої хвилюючої Поезії, а ми, читачі, чекатимемо її нових талановитих віршів, нових поетичних збірок.

Данило КОНОНЕНКО,
член Національної спілки письменників України

* * *
Коли мова моя не звучить,
і українську не чує малеча —
цвіт зчорнілий!
Як погляд нічий
чи зруйновані гнізда лелечі...

* * *
Лікую себе Шевченком...
І виснажена дошенту —
до нього йду. Від зими...
Зустрілись очима в хаті,
він мовчки сказав багато, —
про світ гомоніли ми...
Блукали садком епічним —
кровні душі
на скромнім віче...
Вгортались у тиш — сумні.
...Портрет
на старому мольберті
недоспіваний пензлем улеті...
Бачу риси свої у нім...
...Що не встиг він сказати
мені?..

* * *
Слова — мов постріл.
І життя — пусте.
Світ не здригнувся.
Не помітив. Де там!
...Поета вбити легше над усе.
Ти народи поета!

* * *
Хто вигадав — полин гіркий,
мов дим?
Його відвар солодкий
гоїть рани...

А лише й треба,
що прийхати сюди.
А лише й треба,
що прийхати до мами!

* * *
...Цей дім — бездомний.

Кинутий світам
наприволяще — ким? Коли?
І звідки?

Мовчить безживно —
хилиться звідтам
рипучим хлипком
зляканій хвртки.

Кого поднесь чекає він,
дивак,
в безбарвне небо підперши
крокви?

І тиша ранків, явлених
навспак,
уявою чийсь чеканить
кроки...

Що снить йому в нечувані
доші?
Самотній плач маленького
дитяти?

Вітри солоні, мигавиць
хвоші?..
Голкаста доля, стрижнями
протята?..

Ніхто не обігріє вже долонь —
час дотліває шурхотом
укупці,
бо піч — що жінка у картатій
хустці,
давно уже не здатна
на вогонь...

...Цей дім — бездомний.
Кинутий здавен
наприволяще — як? Чому?
І звідки?

І дикий кущ роз'ятрених
ромен —
як на могилі випещені
квітки...

* * *
Я почувалась дивно у степу:
паняркою,
що припадає на посох,
котра у сукню загортає
мотлох

дрібненьких мушель,
що виносить Буг...
Я почувалась дико у степу:
уже не розуміла
тої мови,
і світ ховався в ущелині
півслова:
над долею занесено обух...
Я почувалась там —
перепелям!

Що стелить
над світами мамин обрус!*

Коли б не зупинився
наш автобус,
то, певно, зупинилася б
Земля!

*Обрус — скатертину.
* * *

Сьогодні буду я сама собою,
сьогодні я сама прийду
до себе.
І стану у степу під купол
неба,
немов під купол церкви...
І росаю
умившись, порятуюся
на мить!

На сповідь перед чебрецями
і високості із небес дістану,
вона мене торкне
й благословить,
як мати.
Дочасу посивіла ковила
і передчасно полини
погіркли —
без мене й досвіткі —
як ті вечірки,
лиш часу й куряви —
довічна кушпела,
що покриває валунів
левкаси,
їх ніжить вітер у габі
атласній,
перекладаючи степи
на мову шастя...
(На мовній карті є така.
Й була!)

Й щоразу думка буде
майорить
і пропикати душу, наче маки,
не усвідомлю головного
заки —
що я і є степів найтонша віть.
В розлуці бути —
бути в позачасі!

Це ніби ймення вивітрити
власне
чи у кабіці* совісті згорить!
І перекочується

горизонту синь —
то вівці весело біжать
додому,
і баби кам'яні з квів полону
мені гукають: «Кинь журу...
Покинь!»

І згадка нехай всоте обпече,
але сюди вертати ще і ще,
де Буг береги, немов плече
старого друга. Й ковила тече...
і колива мене, і сповива,
як у дитинстві, пам'яттю
снодида...

Смак хліба рідного —
яке то диво!
Якої ж скрути — степові
жнва!

...Ще довго-довго
Буг за мною біг
і плавні простеляв
на все довкружжя...
Дитинства спомин,
дороге Прибужжя,
себе мені даруй.
Тримайся, друже!
Я — зернятко в твоїх долонях
дужих,
любов твоя в мені —
моє оружжя.

Й не вичерпати з серця
радість ту!
І як би важко не було
чи слизько,
ти не дозволиш мені впасти
низько,
бо — звіку вчиш тримати
висоту!

*Кабіця — піч
на Миколаївщині.
* * *

Предковичні степи в небо —
птахою...

Так і линуть!
Золотою ниткою пам'яті
залатаю провину...
ЧАС втрачатиме нас.
Нестрачених! До вінчання...
Ніч завбачливо вистудить сніг
недоречним мовчанням.
Наодинці з собою — іншою
чи чужою —
сповідально вкриватимусь
правдою —
не олжою.
Та...
вкусивши медових спогадів
смак
полинний, зі стрілою
в незрадженім серці
в ЧАС полину...
На ольвійське помолишся
огнище...
З глици? Глини?
Рвійно знімеш свою
каблучку...

Мов провину...
Й розголоситься ніч
із відчаю
світлом хуги!..
...Ти не був ані ворогом,
Ані другом...

На сповідь перед чебрецями
і високості із небес дістану,
вона мене торкне
й благословить,
як мати.
Дочасу посивіла ковила
і передчасно полини
погіркли —
без мене й досвіткі —
як ті вечірки,
лиш часу й куряви —
довічна кушпела,
що покриває валунів
левкаси,
їх ніжить вітер у габі
атласній,
перекладаючи степи
на мову шастя...
(На мовній карті є така.
Й була!)

Й щоразу думка буде
майорить
і пропикати душу, наче маки,
не усвідомлю головного
заки —
що я і є степів найтонша віть.
В розлуці бути —
бути в позачасі!

Це ніби ймення вивітрити
власне
чи у кабіці* совісті згорить!
І перекочується

горизонту синь —
то вівці весело біжать
додому,
і баби кам'яні з квів полону
мені гукають: «Кинь журу...
Покинь!»

І згадка нехай всоте обпече,
але сюди вертати ще і ще,
де Буг береги, немов плече
старого друга. Й ковила тече...
і колива мене, і сповива,
як у дитинстві, пам'яттю
снодида...

Смак хліба рідного —
яке то диво!
Якої ж скрути — степові
жнва!

...Ще довго-довго
Буг за мною біг
і плавні простеляв
на все довкружжя...
Дитинства спомин,
дороге Прибужжя,
себе мені даруй.
Тримайся, друже!
Я — зернятко в твоїх долонях
дужих,
любов твоя в мені —
моє оружжя.

Й не вичерпати з серця
радість ту!
І як би важко не було
чи слизько,
ти не дозволиш мені впасти
низько,
бо — звіку вчиш тримати
висоту!

*Кабіця — піч
на Миколаївщині.
* * *

Предковичні степи в небо —
птахою...

Так і линуть!
Золотою ниткою пам'яті
залатаю провину...
ЧАС втрачатиме нас.
Нестрачених! До вінчання...
Ніч завбачливо вистудить сніг
недоречним мовчанням.
Наодинці з собою — іншою
чи чужою —
сповідально вкриватимусь
правдою —
не олжою.
Та...
вкусивши медових спогадів
смак
полинний, зі стрілою
в незрадженім серці
в ЧАС полину...
На ольвійське помолишся
огнище...
З глици? Глини?
Рвійно знімеш свою
каблучку...

Мов провину...
Й розголоситься ніч
із відчаю
світлом хуги!..
...Ти не був ані ворогом,
Ані другом...

На сповідь перед чебрецями
і високості із небес дістану,
вона мене торкне
й благословить,
як мати.
Дочасу посивіла ковила
і передчасно полини
погіркли —
без мене й досвіткі —
як ті вечірки,
лиш часу й куряви —
довічна кушпела,
що покриває валунів
левкаси,
їх ніжить вітер у габі
атласній,
перекладаючи степи
на мову шастя...
(На мовній карті є така.
Й була!)

Й щоразу думка буде
майорить
і пропикати душу, наче маки,
не усвідомлю головного
заки —
що я і є степів найтонша віть.
В розлуці бути —
бути в позачасі!

Це ніби ймення вивітрити
власне
чи у кабіці* совісті згорить!
І перекочується

горизонту синь —
то вівці весело біжать
додому,
і баби кам'яні з квів полону
мені гукають: «Кинь журу...
Покинь!»

* * *
Батькові
У рунні жита,
гечно вклонившись
їх Святості,
прийду на Курган,
принесу ДІДОВІ хліба...
З випещеної ним паляниці
оживчу скибу.
Мене зневажили урядовці.
Бо зволіли розмовляти
не українською,
а чужинською.
Через убогість їхніх думок
не розуміла,
про що йдеться...
Й нараялась:
подамся собі на Курган!
На пораду до ДІДА!
Залихоманило Україну
стожальними дощами
пекучої байдужості,
звихрило бентеогою зради
проз ошуканство...
В самотині вчащатиму
на Курган...
...А то якось наважусь.

* * *
Я прийду у степ за ковтком
полинного вітру,
за солодкими снами
дитинства прийду у степ,
де поезію сивих сторіч
на правдних палітрах
в берегах інгульських
зриває чикадний вертеп.
Зсамотію одна...

повернення
ДО СЕБЕ...
* * *

На світі
лишень деревам даровано
ВМЕРТИ ДВІЧІ:
коли
їх безжално стинає сокира
й коли
їхні душі дитинні судомить
у вогневищі...
* * *

Йду лісом і раптом —
вість!
Як безвість:
«ПРИВАТНА
ВЛАСНІСТЬ».
Похлинаюсь пухлиною
сьогочася...
...коли б
не звоніти бджолині
в багатті маків атласнім:
приватне небо.
Приватний подих.
Приватна власність!
* * *

Все більш ораторів —
все менше оратаїв...
...Село, раніше
лиш снігом і цвітом
занесене,
нині
в Червону Книгу
занесено...
* * *

Найважче сьогодні
ІМ —
бомжам від політики
й бізнесів
найбільш прибуткової
днини...
Розмірковують
ЯК небачено заробити
на зрадї батьківських ідей
і РОЗПРОДАЖІ
УКРАЇНИ...
* * *

...Скуштувати Планету,
як віскі,
надягти європейські шати...
Можна вивчити багато
англійських —
А єдино-своєї —
не знати...
У столицях —
далеких і близьких —
можна навіть абатом стати.
Що там — вивчить до біса
англійських! —
мову Хати своєї —
не знати...
Можна всі розуміти
наріччя,
відповідних манер
надбати.
Можна навіть
податись у вічність!
...та
ДО ВІЧНОСТІ
НЕ ДІСТАТИ...

Планета —
КРАПКА поміж нас?..
Чи
ТОЧКА опори?!

* * *
Потяг ЧАСУ,
як потяг долі,
то відстає,
то поспішає,
а то і зовсім
зупиняється...
Як визначити
ПРОТЯГ* серця?
*Протяг — плін часу,
продовження.
* * *

Стернею ЧАСУ
не поколеш ноги...
Пораниш ДУШУ...
* * *

Нічні буревії
розгойдали Планету,
вісь її нахиливши —
долі.

«ДЖЕРЕЛЬЦЕ» ВІТАЄ З ПЕРШИМ ЮВІЛЕЄМ!

«Джерельце» вітає з днем народження Данилка КОНОНЕНКА — одного з найактивніших авторів кримської дитячої газети. 30 листопада йому виповнилося 10 років!

Цього навчального року Данилко став учнем 5-го «а» філологічного класу Сімферопольської української школи-гімназії. Свою школу хлопець дуже любить, йому подобається навчатися рідною мовою. Окрім української, він вчить російську, англійську та німецьку мови, українську та світову літературу. Любить читати художню літературу та науково-популярні видання, зокрема, «Біологія для допитливих», «Географія для допитливих», «Фізика для допитливих», науково-популярний природничий журнал для дітей «Колосок», які є в читальному залі гімназійної бібліотеки.

Крім своєї шкільної, він відвідує ще й філію міської дитячої бібліотеки ім. А. Гайдара, має вдома і свою чималу бібліотеку, яку складають книги улюблених авторів — Всеволода Нестайка, Лесі Ворониної, Марини Павленко, Михайла Слабошпицького, Марка Твена, Жуля Верна та багатьох інших. Є немало книг,

присвячених авіації, кораблям, автомобілям, кімнатним рослинам, домашнім тваринам...

Данило віддає перевагу книгам паперовим, а не електронним, комп'ютерним. «Справжня книга та, — каже Данилко, — у якій гортаєш сторінки, чуєш їхній легенький шелест, запах друкарської фарби».

Коли має добрий настрій, або, як він каже, коли приходить натхнення, пробує писати невеличкі казочки, коротенькі оповідання, записує свої враження від побаченого у мандрівках по Криму, до Уманського парку «Софіївка», до Канева на Тарасову гору, Львова, Чигирини...

Бере участь у різних творчих конкурсах. Цього літа став переможцем дитячо-юнацького літературно-мистецького конкурсу «Художник Іван Труш. Історія одного твору», посів перше місце і в конкурсі дитячої творчості «Моя Україна», присвяченого 20-й річниці Незалежності України, який проводили Управління культури Сімферопольської міської ради та Сімферопольська дитяча бібліотека ім. А. Гайдара. Нещодавно у шкільному конкурсі з української мови посів друге міс-

це, цього року вперше взяв участь у конкурсі з української мови імені Петра Яшика.

Дитяча газета «Джерельце» щиро вітає Данилка Кононенка з його днем народження, бажає йому доброго здоров'я та успішного навчання. Рости, Данилку, розумним та шанобливим на радість своїм батькам, учителям, друзям. Нехай множаться твої творчі здобутки, нехай наше українське слово буде для тебе завжди бажаним і рідним!

Твоє «ДЖЕРЕЛЬЦЕ»

Пропонуємо коротенькі відгук Данилка Кононенка на дві щойно прочитані ним книжки.

«ПРИГОДИ ЕЛЕКТРОНІКА»

(ВІДГУК НА КНИЖКУ Є. ВЕЛТИСТОВА)

Щойно я прочитав книжку про пригоди електронного хлопчика Електроніка та його двійника Сергія Сироїжкіна. Електронік — це мікро-ЕОМ на ногах. Він ходив за Сергія в школу, і особливо продемонстрував свої знання з

математики, чим зовсім ошелешив вчителя Таратара Таратаровича. Найспритнішим Електронік виявився і в спортивних змаганнях, посівши перше місце в естафеті. Електронік був дуже схожий на Сергія Сироїжкіна і всі гадали, що чемпіон з бігу саме Сергій.

Кумедні пригоди з Електроніком були і під час виступу фокусника в парку культури, з дресированими тваринами у цирку. Але не все так добре складалося в Електроніка: якось він познайомився з милою дівчинкою Майєю Светловою і все його електронне життя пішло шкереберть: він став майже людиною, якій притаманне усе людське. От яка чарівна сила ширих по-чуттів!

«СТЕФА І ЇЇ ЧАКАЛКА»

(ВІДГУК НА КНИЖКУ ІВАНА АНДРУСЯКА)

Це чудово ілюстрована та дуже цікава книжка про дівчинку Стефу та її дру-

зів, з якими вона утікала від страшливої чакалки. (Чакалкою лякають дітей на Слобожанщині).

З усіх героїв книжки мені найбільше сподобалась дівчинка Орина. Її витівки розсмішили мене до болю в животі: вона викидала такі «коники», до яких я не міг би навіть подумати. Наприклад, брала на бордаж шкільний кабінет географії, а іншого разу перебрала усі свої штани на шорти, включно аж до свого вихідного костюма. Дуже цікаві пригоди були і з чакалкою — лісовою мешканкою. Вона викрала дітей з дитсадочка до себе в ліс і почала їх виховувати по-своєму, навчати орієнтуватися на місцевості, як не заблудитися в лісі... А потім чакалка нагодувала дітей солодощами і вклала їх спати. Але Стефа не захотіла бути із чакалкою і їй вдалося утекти від неї додому.

Цю класну книжку я радив би прочитати моїм друзям. Впевнений, що вони мали б від неї суперське задоволення.

Данило КОНОНЕНКО,
учень 5-го «а» класу
Сімферопольської української
школи-гімназії

«КОЛИ ОЖИВАЮТЬ ЛЯЛЬКИ»

(ВІДГУК НА КНИГУ ІРЕН РОЗДОБУДЬКО)

Подорожуючи сторінками книги «Коли оживають ляльки» авторка Ірен Роздобудько, я потрапила в чудовий світ таємничості та фантазій. Це захоплююча подорож у казковий світ дитинства, де панують добро, любов, злагода, взаєморозуміння.

Мене дуже вразили винахідливі гноми, які наближають пори року і запалюють на небі зірки,

прикрашають світ. Жодна дитина не залишиться байдужою, читаючи «Подорож у скляну кулю», де маємо можливість познайомитись з її мешканцями. Дитина Букарбон, яка ніколи не стане дорослою, Пузирковий Ме, нерозлучні Ліліт та Ліліт, які плавають на своєму півмісяці у безконечному просторі Всесвіту, повсюди розсилаючи насіння квітів.

Мене також вразило, як автор солодко та смачно описує перевтілення пальців рук на льодяники з різноманітними смаками. А головне те, що в цій кульці нема місця злим чаклунам і відьмам.

Авторка розповіла нам про те, що ляльки мають серце та душу. І, граючись з ними, треба ставити себе на їхнє місце.

Твір написаний простою, але водночас дуже мальовничою мовою, повною порівнянь, метафор, епітетів. Авторка закликає нас бачити в звичайних речах та подіях, на які ми не звертаємо уваги, казковість та розкриває нам їхнє чудове походження. Ця книжка допомагає не лише збагатити уяву, а й вчить бути спостережливими, допитливими, кмітливими. А головне — намагає робити добрі справи.

Кожна дитина, яка прочитає цю книгу, обов'язково стане щасливішою!

Августина КАЧАЛОВА,
учениця 5 класу
навчально-виховного
комплексу «Лінгвіст»
м. Сімферополь

УВАГА: КОНКУРС!

«МЕНІ ТРИНАДЦЯТИЙ МИНАЛО...»

До 13-річчя кримської дитячої газети «Джерельце» під Шевченковим гаслом «Мені тринадцятий минало...» оголошується творчий конкурс серед юних читачів — школярів Криму і всієї України. Надсилайте на адресу редакції (звичайною або електронною поштою) ваші літературні, поетичні, публіцистичні твори — на будь-які теми, які могли б бути надрукованими в дитячій газеті. Компетентне журі, яке очолює незмінний шеф-редактор «Джерельця» Данило Андрійович Кононенко, оцінить і відбере кращі творчі доробки, автори яких отримають шанс вибороти суперприз та інші нагороди!

Крім творчих завдань (як, наприклад, сьогоднішні розповіді про прочитані книжки), будуть й цілком конкретні, за які нараховуватимуться додаткові бали. Ось одне з них:

— КОЛИ ВИЙШОВ ПЕРШИЙ НОМЕР «ДЖЕРЕЛЬЦЯ»?

Чекаємо на ваші відповіді, вірші, оповідання, репортажі, новели, статті. Творіть! Дерзайте! Перемагайте!

НА VIII ВСЕКРИМСЬКОМУ КОНКУРСІ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ «ЗМАГАЙМОСЬ ЗА НОВЕ ЖИТТЯ!»

ДОДАЛАСЯ НОВА НОМІНАЦІЯ — «АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ТВІР»

25 лютого та 3 березня 2012 року в Сімферополі відбудеться VIII Всекримський конкурс учнівської та студентської творчості «Змагаємось за нове життя!», присвячений геніальній поетесі Лесі Українці, який був започаткований відомою громадською діячкою та меценатом п. Марією Фішер-Слиж (Торонто, Канада) у 2004 році. Організатори заходу — Кримська філія Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС України, Всекримське товариство зв'язків з українцями за межами України (Товариство «Україна-Світ»), ЗОШ № 29 м. Сімферополь, кафедра української філології та українознавства ТНУ ім. В. І. Вернадського.

Минулого року в конкурсі взяло участь понад 900 учнів та студентів із більшості регіонів АР Крим. Вони змагалися у 5 номінаціях: «декламація», «інсценізація», «твір», «науково-пошукова робота», «малюнок». Цього року конкурс буде проводитися ще за однією номінацією — «аудіовізуальний твір» (теле- і радіопередачі, телефільми, радіопостановки, відеопрезентації). Про це повідомили під час прес-конференції голова оргкомітету конкурсу, методист вищої категорії Кримської філії Інституту інноваційних технологій та змісту освіти Тетяна Захарова і член оргкомітету, представник Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення в АР Крим Андрій Іванець.

Конкурс проводиться з метою сприяння глибшому ознайомленню молоді зі спадщиною великої української поетеси Лесі Українки, долучення підліткового покоління до збереження і розвитку культурної спадщини українського народу шляхом вивчення історії рідного краю, спонукання осмислення державотворчих зусиль нашого народу та його перспектив, а також — виховання відповідальності за збереження місцевих пам'яток культури, виховання патріотизму, національної гідності та особистієї відповідальності за майбутнє нашої Батьківщини.

Завданням конкурсу: популяризація знань з літератури, історії, культури українського народу; виховання в молодого покоління громадян України толерантного і шанобливого ставлення до культур народів, що проживають на теренах України та Криму; підтримка учнівської молоді, яка цікавиться літературою, історією, культурою, традиціями народів і виявила здібності до наукових пошуків, написання публіцистичних і наукових робіт.

Переможці отримують дипломи, грошові премії, заохочувальні призи, організується екскурсія до Ялти в музей Лесі Українки. Традиційно кращі декламатори читають твори Лесі Українки біля рояля, на якому грає поетеса, а деяким навіть щастить зіграти на Лесиному інструменті. Щорічно від імені Постійного Представника Президента України в АР Крим, Інституту інноваційних технологій та змісту освіти МОНМС України, Міністерства освіти, науки, молоді і спорту АРК вручаються подяки вчителям, викладачам та учасникам конкурсу «Змагаємось за нове життя!», які беруть активну участь у його проведенні.

Місце проведення: 25 лютого 2012 р. о 10.00 — м. Сімферополь, ЗОШ № 29 (вул. Маршала Жукова, 11) — очний тур номінації «малюнок».

3 березня 2012 р. об 11.00 на факультеті української філології ТНУ ім. В. І. Вернадського відбудеться конкурс «Змагаємось за нове життя!» в номінаціях «декламація», «інсценізація» та урочисте нагородження переможців змагання в усіх номінаціях.

Твори на конкурс (науково-пошукові роботи, твори, малюнки, аудіовізуальні твори) приймаються до 20 лютого 2012 р. за адресою: Кримська філія Інституту інноваційних технологій та змісту освіти, 95000, м. Сімферополь, вул. Гоголя, 26, к. 4.

Оргкомітет конкурсу
Тел. для довідок: (0652) 62-04-68; 050-19-00-887

КРАСА ДУШІ – ВІД РОДУ І ДО РОДУ

(Закінчення.
Поч. на 7-й стор.)

Відкриттям фестивалю став молодіжний хор Церкви Пресвятої Богородиці Владичиці України з Червонограда. Регент хору — колишня соснівчанка Наталія Гмерницька (тепер Зінків) — вкладає душевну глибину і професійну майстерність в кожного свого вихованця. Солостка колективу — лауреат всеукраїнських фестивалів Мар'яна Браташ. Своім виступом колектив здивував усіх: всього за півтора місяця бажання славити Господа об'єднало молодих людей — школярів і студентів — у такий спільний духовний гурт, що душа радіє за їхню творчу працю. У цьому велика заслуга керівника Наталії Зінків та настоятеля Храму отця Володимира Ващука — молодого, енергійного, сучасного і високодуховного служителя Церкви. Отець приїхав на фестиваль разом з хором, щоб підтримати його, а всім присутнім побажати Божої ласки і мудрості. Девіз колективу — слова святого Августина: «Хто співає, той молиться ввічливо», і силу цієї молитви відчули всі присутні.

Захопила зал своєю ніжною пісенною чарівністю і юна виконавиця з Червонограда Вікторія Мечиташвілі. Вона — дипломант Міжнародного фестивалю «Молода Галичина — 2011». А в Соснівці виконувала пісні прибузьких митців: на слова Оксани Карнаги та Віри Олеш і музику своєї вчительки Наталії Зінків, в оригінальному аранжуванні Віктора Коваленка.

Дитячий музичний театр під керівництвом Оксани Федонюк «Кольорові парасольки» Будинку дитячої та юнацької творчості міста Соснівки є дипломантом та лауреатом багатьох солідних конкурсів. І у фестивалі «Краса душі» бере участь не вперше. Соснівчани зустріли своїх голосистих дітлахів гучними оплесками.

Хору церкви християн віри євангельської, яким дирижує делікатна і творча Алла Головей і який є постійним учасником фестивалю, притаманна висока громадянська культура і розуміння. Твори у виконанні цього хору сприймаються публікою з великою симпатією. Як і чудовий співочий колектив, учасники якого не просто люблять українську пісню, а щиро закохані в народне мистецтво, поетичне слово, духовну творчість. Йдеться про колектив «Надвечір'я» Червоноградського терцентру, у складі Ольги Голузинець, Любові Степчук та Лесі Предко.

Слова вдячності і захоплення разом з аплодисментами були адресовані і дуету «Соснівчанка»: Катерині Стецишин і Марії Мигаль, які присвятили свій виступ світлій пам'яті соснівського митця, керівника народного хору «Жайвір» Дмитрові Соколу, і виконали дві його пісні, а також підняли увесь зал на хвилину мовчання.

Добрим, надійним другом фестивалю є самобутній, талановитий колектив: народний вокаль-

ний ансамбль «Надія» під орудою Наталії Римар Народного дому села Сілець, керівником якого є колоритний галичанин Петро Турко. «Надія» завжди бере участь у фестивалі і по-сусідськи підтримує діяльність фонду, незважаючи на жодні труднощі.

Незабутнє враження справив на всіх розкішний чоловічий ансамбль «Побратими» з Березівки Радехівського району. Керівник колективу Олег Мулик зорганізував з десяток співучих чоловіків свого села, і тепер майстерно, в чотири голоси, забуваючи і неповторно лине українська пісня над рідним краєм. Любов до пісні привела цих працюючих галичан на соснівський фестиваль.

Як і Галину Дорош з Рави-Руської, Юлію Грех та Богдана Бовшика з Великих Грибович. Ніжний голос Галинки, дзвінкий голос Юлі та мужній голос Богдана подарував слухачам V Фестивалю духовної творчості «Краса душі» хвилини замирення і душевного зворушення. Ці чудові виконавці є членами Благодійної організації творчих та ак-

тивних жовківчан «Розточани», лауреатами багатьох конкурсів та фестивалів.

Душевною теплотою і схваленням глядачі зустріли ансамбль учителів «Мелодія» школи № 13, який вперше виступав не лише на фестивалі, а й на великій сцені. Марія Савчук, яка є творчим лідером колективу, з колегами — Наталією Мацюрою, Світланною Васько та Надією Куць — у своїх милозвучних піснях бажали всім людям щастя, добра і любові, а цього забагато не буває!

Не обминули фестиваль і поети — як знані, так і початківці. Оксана Карнага з Гірника, Марія Лобай з Сільця та Ганна Кузьмак з Добрячина — поетеси зі стажем і досвідом. У своїх творах несуть красу рідної мови, духовність, любов і терпимість. Слухачі уважно і сердечно сприйняли майстеринь слова і віддячили щирими оплесками. Як і ще одні поважні пані — поетеси з Жовкви, президенту БО «Розточани», головному спеціалісту відділу культури і туризму Жовківської РДА, автору поетичних збірок і краєзнавчих видань Галині Фе-

сук. Дебютував на фестивалі сцені юний митець з села Родатичи Городоцького району Львівщини Ростислав Кузик: велотурист, учасник веломарафону «Хочемо жити в незалежній Україні», слухач курсу «художній вітраж» Малої академії мистецтв, волонтер БФ «Еко-милосердя». Ростик пробує свої сили у такому різновиді поезії, як верлібр: неримований поетичний твір з глибоким змістом. Треба відзначити, що йому гарно вдаються такі твори. І при великому бажанні шліфувати своє вміння, віриться, що і майстерність хлопця зростатиме.

Окрасою поетичного Парнасу на фестивалі стала поезія на фоні музики, яку незмінно оригінально і майстерно презентувала Руслана Федюк: автор і ведуча радіопередачі «Літературні зустрічі в ефірі» Червоноградського радіо «Новий двір». Завдяки її зусиллям і професійній майстерності радіожурналіста Павла Корчука, який є співавтором програми, ці передачі не тільки витягнули на світ Божий прибузьких авторів-поетів, а й стали надбанням книжкового видання, що

«пішло в люди» і популяризує поетичне слово.

На духовне свято завітала дуже гарні гості, друзі і однодумці БФ «Еко-милосердя». Це, в першу чергу, народний депутат України Володимир В'язівський, який неодноразово проявляв свою духовність через благодійні справи. Підтримавши фестиваль, як і свого часу веломарафон, організований фондом, Володимир Михайлович допоміг у реалізації цікавих і важливих для духовного відродження заходів. Тому він і став переможцем конкурсу «Благодійник року» у номінації «Меценат».

Володимир В'язівський привітав учасників і гостей фестивалю, який назвав цікавим і потрібним у наш час. У номінації «Малий бізнес» нагороду отримала соснівчанка Валентина Соловей — активістка громади, голова ГО багатодітних сімей, приватний підприємець.

У номінації «Корпорація» переміг колектив ДВАТ шахта «Надія» (директор Микола Криштопа). А найближчі друзі велотуристів Соснівки — Жовківський клуб велотуристів імені Михайла Дем'яновича — отримав свою заслужену нагороду у номінації «Коллектив». Коли на сцену піднялись представники цього вело-клубу, зал їм щиро аплодував.

Лука Павлюк, Любов Павляк, Світлана Ковальчук, Надія Хомишин прибули з подарунками — і для учасників фонду, і для міського голови міста Соснівки Євгенія Дубрової. Фірмова майка клубу служимиме Євгенію Михайлівні перелупкою в цікавий і захоплюючий світ велотуризму. Любов Павляк і Світлана Ковальчук, крім того, що захоплені мандрами, ще й є цікавими поетесами. Свої твори вони адресували соснівській аудиторії.

Нагороджуючи добровільних помічників, які за минулий рік долучились до діяльності фонду, «Подяками за благодійність для дітей Соснівки», президент БФ «Еко-милосердя» Павло Савчук відзначив їхню жертвність, порядність, компетентність у волюнтарній ситуації і, звичайно, високу духовність. Таких людей багато, вони мешкають не тільки у Соснівці, і своїми жертвами не раз виручають тих, хто має в цьому потребу. Особливо активні добродії отримали заслужені Подяки. І якщо когось з них не було у залі, то нагороди їм будуть вручені при першій нагоді.

Фестиваль уважали своєю присутністю і начальник відділу культури Червоноградської міської ради Володимир Гуменик, і депутати Львівської обласної ради Олександра Небожук та Оксана Поліщак, депутат Червоноградської міської ради Олександр Грасулов, депутати Соснівської міської ради. Зрештою, хай шкодують ті, хто не прийшов, бо ті люди, що були на святі, не скупились на гарні відгуки і подяки організаторам і ведучим фестивалю.

Духовний потенціал нашого народу — невичерпне джерело добра і краси. Про це знову засвідчив фестиваль «Краса душі», який вп'яте пройшов у Соснівці. Організатори не нараїкають на важкий час чи брак людської доброти, а сміливо запрошують усіх творити добро, милосердя і духовність — кожної миті свого буття.

Дай, Боже, нам красу душі і нагоду зустрітися через рік, а організаторам фестивалю української духовної творчості — сили, здоров'я, натхнення і гарних помічників!

Анна ГНАТІВ

М. Соснівка

ВІДОМИЙ КРИМСЬКОТАТАРСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК НУЗЗЕТ УМЕРОВ ВІДЗНАЧИВ 80-РІЧЧЯ

27 листопада в Російському культурному центрі (м. Сімферополь) відбулося святкування 80-річного ювілею Нуззета Абібулайовича Умерова.

Поет і письменник видав близько 30 книг кримськотатарською, російською, українською, казахською, узбецькою мовами. Більшість книг і творів — на

дитячу тематику. Це збірки віршів, поем, оповідань, казок і повістей. Основні з них: «Таємниця старої штольні» (повість), «Чого вас вчили, хлопці» (повість), «Шахтарська каска» (поема-казка), «Моя Батьківщина» (сто віршів і казок українською мовою) та багато інших.

Загальний наклад випу-

щених книг — близько півтора мільйона. Ряд творів ставилися на сцені театрів, за ними знімалися фільми. Нещодавно автор закінчив роботу над історичним романом «Бейбарс» і збіркою «Балаларґа ве бабаларґа» («Дітям та батькам») — ці твори ще не представлені широкому колу читачів. «Ваша творчість виховує

почуття гідності за рідний край та допомагає дітям і дорослим плекати в серці любов до кримської землі. Висловлюю Вам щиро вдячність за подвижницьку працю, багатогранну діяльність й вірність покликанню, за те, що ви рік за роком сприяєте розвитку культурного потенціалу Автономної Республіки Крим», — наголосив у своєму привітанні ювіляру присутній на урочистому заході виконуючий обов'язки Постійного

Представника Президента України в АР Крим Віктор Плакіда.

Прес-служба Постійного Представника Президента України в АР Крим

* * *

«Кримська світлиця», давнім приятелем і автором якої є Нуззет Умеров, сердечно вітає ювіляра і бажає йому міцного здоров'я та нових творчих здобутків!

Галина ЖУБІЛЬ-КНИШ, Роксолана ЖУБІЛЬ

СУЧАСНЕ ВЕСІЛЛЯ ПО-УКРАЇНСЬКИ

Приходьте, присланчики,
до нас...

Грайте, музики, як грали,
Ми вже молоду убрали.
Як не убрали, то її вберемо
І до шлюбу поведемо.

Увечері в п'ятницю (або в суботу вранці) молода відправляла присланців до молодого. Присланці (їх могло бути 5, 7 або 9) несли молодому один кошик із сорочкою та букетом, а другий — із хлібиною та пляшкою горілки. Кошки були замаєні барвінком, кольоровими стрічками. Коли присланці підходили до хати молодого, то відбувався пісенний діалог із друзками.

Зійшла зірочка до місяченька
звечора,
Слала молода до молодого
ще вчора.
— Ой де ж бо то ви, п'ятеро
присланчиків, бували?
— Ой бували ми у молоді
на чести.
— Ой що ж бо ви там, п'ятеро
присланчиків, видали?
— Ой видали ми білу паву
на стави.
— Ой чому ж бо ви тої павоньки
не ймили?
— Ой тому ж бо ми тої павоньки
не ймили,
Бо свої коні вороні сідали.

Молодий виходив до присланців і починалися «торги» за сорочку. Коли викуп погодили, то молодий дякував присланцям, гостив їх. У деяких регіонах молодий передавав своїй обраниці вельон (а якщо був багатий, то і все весільне вбрання). Під час цієї церемонії обміну лунали жарти, сміх. Присланці хвалили молододу, яка придбала таку гарну сорочку, і ганили молодого, що дарував такий дешевий вельон. Після гостини по-весільному одягнений молодий, дружби, присланці та всі гості від молодого готувалися йти до молоді.

Ось і настав такий очікуваний день вінчання. В оселі молоді всі метушилися, готувалися до приїзду молодого. Наречену вмивали у відварі барвінку, який залишився після вінкоплетіння. Одягали дівчину сестри, дружки та рідна матінка. Жінки, які співали ладканки, супроводжуючи обряд одягання, спостерігали за дійством, стежили, аби все було по правилах, аби молода гарна була, аби щось, не дай Боже, не забули одягнути. Дружки влітали у волосся нареченої гроші, часник, одягали вінок. Молода оглядалась, дякувала усім за те, що гарно виглядає. Потім вставала зі стільця, аби всім вклонитися. Як тільки стілець був вільним, кожна дружка намагалася сісти на місце молоді, щоби швидше заміж вийти.

Дружки дбали не лише про те, щоб наречена була гарно одягнена. Вони святково прикрашали сновими гілками, калиною, квітами, кольоровими стрічками весільну браму, яка була відчинена ще з самого ранку, закликаючи гостей на весілля. Прикрашали й приміщення, де мало відбутися весілля. Особливо гарним мало бути місце, де сидітимуть молоді. Прикрашали стіну образом під рушником, грегором, квітами. Лаву, на якій мали сидіти молоді, вкривали килимом.

У наш час проводять весілля, як правило, у бенкетних залах, але

(Продовження. Поч. у № 30-32, 33-34, 37-38, 39-40)

звичай прикрашати весільну залу залишилися. Правда, оформлюють по-сучасному: повітряними кульками, композиціями з квітів, веселими плакатами на весільну тематику. Обов'язково прикрашають і місце, де сидітимуть молоді: чіпляють на стіну образ під вишиваним рушником, грегор, живі квіти (в жодному разі не штучні).

Уже іде по дівчину хлопець
молоденький...

Ой колесцем, сонечко,

колесцем,

Ой сій, мати, сина овесцем,
Щоб сей овесець був рясен,
А молодий був красен.

Молодий та його родина теж відповідально готувалися до весілля. З самого ранку вигравали музику, збиралися дружби. Молодий одягався у святковий найкращий одяг і збирав «весільний почет», який мав супроводжувати його до молоді.

У світлиці в ряд сідали батьки

Викуп (Фото В. Белова)

молодого, його бабусі та дідусі, сестри та брати. Коліна батьків були вкриті вишитим рушником, на якому лежали два калачі. Молодий ставав перед батьками, а поруч нього — староста, який виголошував: «Став нині молодий перед Господом Богом, перед усіма святими, перед батьками, просить його в дорогу до молоді благословити». Молодий тричі кланявся, цілує калачі, батьків та усіх рідних. Батьки щоразу калачами перехрещували сина, промовляючи: «Хай Бог тебе благословить!»

На порозі хати мати благословляла свого сина в дорогу, обсіпала зерном (щоб щасливим був), грішми (щоб багатим був), солодощами (щоб життя з коханою було солодке). Син вклонявся «на чотири сторони»: батькам, дружбам, старостам, усім гостям. У супроводі дружби (мала бути непарна кількість, бо парю мала стати наречена), старостів, які несли коровай та калачі, молодий вирушав до молоді.

Дорога була з «перешкодами». Сусіди, друзі та родичі молоді влаштували «брами» (перейми), яких могло бути декілька. На кожній такій «брамі» вимагали

від молодого викуп за наречену. Остання «брама» була біля воріт молоді. Перед замаєною гілками та калиною брамою староста від молоді ставив стіл, який мати молоді накривала вишитою скатертиною і ставила пляшку горілки, тістечка, хлібину.

Двері до хати замаювали живими квітами, кольоровими стрічками. Молодого зустрічали родичі і старости від молоді, її сусіди. Від молодого першим ішов староста з весільним короваєм, а за ним — дружби, гості від молодого. Коли староста з короваєм підходив до столу, починалися «торги». Обряд цей давній і пов'язаний із цікавим дійством «переберій». Переберії (рядження, переодягання) на весілля відоме віддавна. Обряд «фальшивої» молоді є цікавим, веселим і потішним. В молоді переодягали парубка. На нього надягали старе лахміття, на голову — вінок із будяків та кропив, на шию — намисто із картоплин, морквин та цибулин. Обличчя вимашували сажею, аби страшнішим був. На сьогодні в цілому обряд зберігся, але трохи видозмінився. Час вніс певні зміни, корективи. І зараз цей обряд проходить так: дружби кажуть, що приїхали забрати молододу, а сусіди допитуються, яку це молододу, адже їх в околиці багато. Сусіди спочатку просять могорича хоча б на один кут стола. Коли дружби ставлять пляшку, то староста від молоді виводить спочатку перебрану в молоді маленьку дівчинку. Дружби відмовляються, кажуть, що замолода. Тоді сусіди вимагають могорича на другий кут стола. Коли дружби ставлять пляшку, то сусіди виводять переодягнену стареньку бабусю. Дружби знову відмовляються від нареченої, кажуть, що для цієї молоді надто юний їхній молодий. Сусіди вимагають на третій кут пляшку. Коли дружби ставлять, то виводять переодягненого у молоді парубка-здорованя. Знову жарти, сміх. Дружби відмовляються, хочуть гарнішої молоді. Сусіди вимагають на четвертий кут пляшку і просять показати молодого, щоб було легше йому молододу дібрати.

Коли дружби ставлять на четвертий кут пляшку і приводять молодого, то дружби виводять молододу. Але між молодими стає брат або сестра молоді з вимогою дати викуп за сестру. Адже стільки сил і грошей витрачено, поки вона виростила. Молодий мусить дати грошовий викуп (кидає у рукавичку молоді або в мешт, який тримає брат чи сестра молоді). Молоді стають одне навпроти другого, щоб обмінятися букетами. Кажуть: хто першим зробить крок назустріч, той буде виконувати у сім'ї другорядну роль. Коли, нарешті, хтось із молодих наважиться зробити перший крок, молода чіпляє молододу на лівий бік букет, а молодий дарує їй за це золотий перстень і букет із живих квітів. Молоді цілують одне одного, беруться за руки і йдуть у світлицю до молоді услід за старостою з короваєм.

(Продовження буде)

* * *

Читачі газети, які захочуть придбати книгу, можуть звернутися до авторів за адресою: 82100, Львівська область, м. Дрогобич, вул. Лесі Українки, 11, кв. 31, моб. тел.: 098-450-79-61

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ГРУДЕНЬ

1

День національної єдності з нагоди Всеукраїнського референдуму 1991 р., коли понад 90% громадян висловились за Незалежність України.

1991 р. — Леоніда Кравчука обрали першим Президентом Незалежної України.

1618 р. — підписання Деулінського перемир'я після переможного українсько-польського походу на Москву, за яким Чернігово-Сіверщину було долучено до основних українських земель у складі Речі Посполитої.

1944 р. — наказ Наркомату внутрішніх справ СРСР про створення в його складі Головного управління з боротьби з бандитизмом, одним із завдань якого була боротьба з «націоналістичним підпіллям» у Західній Україні та Прибалтиці.

Народилися:
1859 р. — Юхим Січинський, історик, педагог, громадський діяч, православний священник.

1894 р. — Юліан Головінський, військовий і політичний діяч, сотник УГА, член УВО і ОУН (з 1929).

1909 р. — Анатолій Кос-Анатольський, український композитор, народний артист України (1969), депутат Верховної Ради УРСР, лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка (1980).

1913 р. — Платон Воронько, український поет.

1918 р. — Георгій Майборода, український композитор, автор опер, пісень, музики до кінофільмів. Брат композитора Платона Майборода.

2

1951 р. — народився Степан Галіябарда, поет, заслужений діяч мистецтв України

3

1722 р. — народився Григорій Сковорода, український мандрівний філософ.

1932 р. — постановою Ради Народних Комісарів УСРР заборонено торгівлю м'ясом і худобою в областях України, які ухилиються від виконання плану заготівлі м'яса. Постанова стала однією з причин Голодомору.

1976 р. — у Києві здано в експлуатацію Московський міст через Дніпро.

2004 р. — Верховний Суд України ухвалив рішення, згідно з яким результати виборів Президента України 21 листопада 2004 року визнано сфальсифікованими.

4

1938 р. — у Хусті відбувся I з'їзд «Карпатської Січі», воєнізованої ор-

ганізації, створеної на Закарпатті членами ОУН.

1939 р. — Президія Верховної Ради СРСР ухвалила указ про розмежування областей між УРСР і БРСР, за яким Україна втратила Берестейщину.

1987 р. — Рада Міністрів СРСР ухвалила постанову «Про обмеження прописки кримських татар у ряді населених пунктів Кримської області та Криворізького краю».

1992 р. — IV Всеукраїнський з'їзд Народного Руху України перетворив НРУ на політичну партію, а її головою обрав В'ячеслава Чорновола.

Народилися:
1878 р. — Олександр Олесь, український письменник.

1963 р. — Сергій Бубка, український стрибун з жердиною, олімпійський чемпіон (1988), єдиний шестиразовий чемпіон світу (1983-1988), 35-разовий рекордсмен світу.

1803 р. — помер Петро Калнишевський, останній кошовий отаман Запорозької Січі (1762, 1765-1767), заарештований у 1775 р. після зруйнування російськими військами Нової Січі і засланий до Соловецького монастиря, де 26 років провів у в'язничній ямі.

5

1917 р. — у Києві відкрито Українську державну академію мистецтв. Першим її ректором став графік Георгій Нарбут.

1919 р. — під тиском ворожих армій головний отаман військ УНР Симон Петлюра виїхав з України до Польщі.

1931 р. — народився Григорій Тютюнник, український письменник.

2001 р. — розпочався перший Всеукраїнський перепис населення.

6

День Збройних Сил України. Встановлений постановою Верховної Ради України в 1993 році. Це свято відзначається щорічно 6 грудня — в день ухвалення в 1991 році закону України «Про Збройні Сили України».

1240 р. — Хан Батий узяв Київ, вирівнявши жителів міста.

1919 р. — розпочався Перший зимовий похід Армії УНР.

Народилися:
1899 р. — Олександр Оглоблин, український історик.

1903 р. — Микола Колесса, український композитор.

7

1991 р. — на зустрічі президентів Білорусії, Росії та України ліквідований СРСР — Союз Радянських Соціалістичних Республік.

Померли:
1870 р. — Михайло Вербицький, український композитор, хоровий диригент, священник, громадський діяч, автор гімну України «Ще не вмерла України».

1936 р. — Василь Стефаник, письменник, майстер новели.

8

1868 р. — у Львові засновано товариство «Просвіта».

1919 р. — коаліція союзників визнала східним кордоном Польщі лінію Керзона, юридично затвердивши окупацію Польщею етнічних українських земель — Холмщини, Лемківщини, Посяння і Підляшся.

1989 р. — помер Микола Левицький, президент УНР в екзилі.

1991 р. — лідери Росії, України і Білорусії підписали «Білоруську угоду» про створення СНД.

Степан Галіябарда

Шановні читачі! Письменник Віктор Жадько працює над створенням першої в державі «Української енциклопедії некропознавства», де будуть зібрані матеріали про поховання відомих українців (особистість має бути знакова, із здобутками та працями, відомими в державі), історію кладовищ тощо. Автор звертається із проханням до краєзнавців, учителів, істориків України, всіх, кому не байдужа ця тема (як вітчизняних, так і зарубіжних), — надіслати свої побажання, а також — фото могил та коротку інформацію про небіжчика і його прижиттєве фото, матеріали про історію цвинтарів, терміни на електронну адресу: jadko-viktor@ukr.net або домашню: Жадько Віктор Олександрович, вул. Л. Первомайського, 5-а, кв. 44, м. Київ, 01133.

ЗАЗВУЧАЛА В МУЗЕЇ МЕЛОДІЯ ШОВКУ...

Минулого тижня в Кримській республіканській установі «Етнографічний музей» відкрилася виставка «Мелодія шовку». Мета виставки — ознайомити відвідувачів з одним із напрямків декоративно-прикладного мистецтва — вишивкою, виконаною в техніці художньої гладі, на прикладі робіт сімферопольської студії «Мелодія шовку».

Біля витоків сімферопольської школи стояли Галина Костянтинівна Маслікова, Віра Михайлівна Двiнянінова та Лілія Іванівна

Волянська, які щедро ділилися своїм умінням з ученицями. Серед них і Наталія Іванівна Шульженко, яка є на сьогоднішній день керівником студії «Мелодія шовку». Свою творчу діяльність як вишивальниці Наталія Іванівна розпочала в 1991 році. Вона є лауреатом ІV (1995 р.) та V (1997 р.) республіканських фестивалів творчості народів Криму, лауреатом премії від громадської організації «Жіночий клуб «Фрезія» конкурсу «Світові шедеври у вишивці» (2010 р.), який проходив у виставковому залі МКДЦ «Дім Москви» у м. Севастополі, також лауреатом І республіканського фестивалю народної творчості «Кримський урожай» (2010 р.). Наталія Іванівна «намалювала» голкою копії картин «Очікування» К. Васильєва, «Блакитні танцівниці» Е. Дега, «Бузок» Е. Абрамової, «Шоколадниця» Ж. Е. Ліотара та інші, а також вишила серію картин-мініатюр на кримську тематику.

У листопаді 1999 р. з ініціативи Н. І. Шульженко була створена студія «Мелодія шовку», що об'єднала вишивальниць, які створюють за допомогою нитки і голки свої шедеври. Це люди різного віку, професій, національностей. Роботи деяких з них представлені на виставці: Наталії Шульженко, Тамари Іванової, Світлани Петренко, Любові Корсікової, Лариси Кирилової, Ірини Левандовської, Катерини Муратової, Наталії

Гребенник, Маргарити Астредінової, Євгенії Фітисової, Зої Небесної, Галини Гукової, Валентини Некрасової, Олександрі Черні, Людмили Березюк, Ольги Носульської, Галини Корзиної, Тетяни Плотнікової.

З метою пропаганди образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, а також з метою естетичного виховання молоді колектив студії «Мелодія шовку» брав участь у різних виставках і фестивалях: у Кримсько-

му медичному університеті ім. С. І. Георгієвського (1995, 1996 рр.); клубі КДВП «Кримтролейбус» (1997 р.); ІV, V республіканському фестивалі творчості народів Криму (1995, 1997 рр., м. Сімферополь); ІХ міжнародному пленері «Море. Квіти. Храми» (2007 р., м. Севастополь); у Бахчисарайському історико-культурному заповіднику (2009 р.); у КРУ «Етнографічний музей» (2010 р., м. Сімферополь) та ін.

У листопаді 2009 р. Міністерством культури і мистецтв АР Крим за великий внесок у розвиток культури, високий художній рівень та виконавську майстерність студії було присвоєно звання «Народний аматорський колектив».

Художня вишивка — це творча робота, що вимагає наявності художніх знань і бачення, уваги, точності і ретельності обробки деталей картин. Вишита картина повинна виглядати так, щоб з першого погляду її не можна було відрізнити від намальованої. Для цього необхідно вивчення різних технік, оволодіння безліччю швів та їхніх поєднань. Деякі картини створюються роками і містять більше сотні відтінків кольорів ниток.

Виставка працюватиме до 31 грудня 2011 року. Вона буде цікава гостям і жителям Криму, як дітям, так і дорослим.

У програмі виставки в музеї 11 і 15 грудня пройдуть майстер-класи з вишивки шовком. Початок занять об 11.00.

КРИМ — ПЕРЛИНА УКРАЇНИ!

Мавзолей царя Скілур
в Неаполі Скіфському
Фото О. Носаненка

*Внизу Салгір між каменю стіка,
Між саду-винограду та азалій,
Де й голконіжне вістря остюка
Лишається у величі зухвалій.
Зі скіфського німого ваняка
Дивуюсь квітці справіку зів'ялій.
Отут пройшли загопи Савмака
Й одринули, мов тіні, якнайдалі.
На пагорбі голіс телевежа,
На ній — у хмар позичена одежа.
І світ постав, як доконечний мур.
Він височіє зверхню та завзято!
Рабам було тут голови відтято,
І ждав падіння власного Скілур.*
Дмитро ШУПТА

НЕАПОЛЬ СКІФСЬКИЙ

Місто виникло в III столітті до н. е. У III-II столітті до н. е. Неаполь Скіфський був значним ремісничо-торговим містом і столицею Скіфського царства в Криму. Найбільшого розквіту Неаполь Скіфський досяг у II столітті до н. е. за царя Скілур та його сина Палака. У II-III століттях н. е. посилювався вплив Боспорського царства, яке на рубежі II-III століть н. е. на деякий час підкорило скіфів у Криму. Місто

занепало у III-IV століттях, імовірно під ударами готів і гуннів. Місто (площею 20 га) було обнесене потужними мурами (до 12 метрів завтовшки) з баштами. Поза мурами містилися передмістя, некрополь з кам'яними склепами. У правильному плануванні частини міста, що прилягала до центральної брами та головної вулиці, відчувається грецький вплив.

Запрошуємо читачів «Кримської світлиці» взяти участь у фотоконкурсі «Крим — перлина України!» Надсилайте світлинки (електронні чи паперові) увічнених вами неповторних кримських красивидів, культурних та історичних пам'яток, заповідних місць, де просто гріх не побувати кожному громадянину нашої великої держави. Супроводжуйте ваші фото невеличкими коментарями, можна віршованими — чим відгукнулася душа після відвідин нашого сонячного півострова. Якщо знайдуться спонсори, — автори кращих робіт будуть заохочені ще й матеріально. А поки що давайте усі разом отримувати душевне задоволення від споглядання неповторної української перлини — Криму!